

Ströms
Hembygdsförening

1935

Ströms hembygdsförenings årspublikation 1935

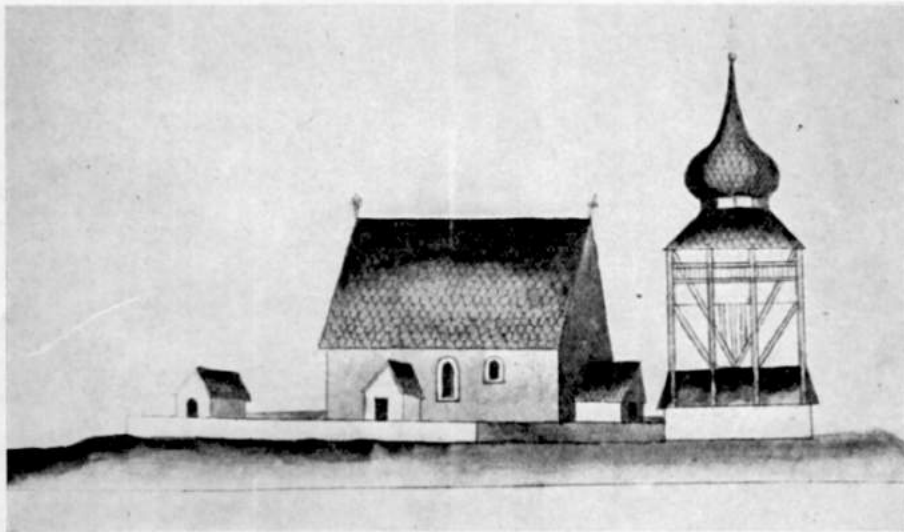
FEMTE ÅRGÅNGEN

Redigerad av Uno Mårtén

Innehållsförteckning:

	sid.
Prolog vid hembygdsfest i Ströms kyrka den 26 juni av <i>G. Löfvenmark</i> ...	
Ortnamnsforskningens praktiska uppgifter av <i>Carl Lindberg</i>	1
"Hvad sälsamt i Sochnen sig tildragit hafwer" av <i>Gunnar Löfvenmark</i> ...	12
Med slända och tvinnkrok av <i>Levi Johansson</i>	13
Ett knippe historier av <i>Gunnar Löfvenmark</i>	17
Gamla Strömshandlingar	21
Medlemsförteckning 1934	34
Hembygdsföreningens ekonomiska ställning den 31 dec. 1934	35
Föreningsmeddelande	36

STRÖMS GAMLA KYRKA.

Bilden återfinnes i norrländska avdelningen av de "Ekdahlska samlingarna" i Vitt. hist. o. ant. akad:s arkiv och har i fotografisk reproduktion tillställts Ströms Hembygdsförening av herr Rich. Gothe, Stockholm. Nils Johan Ekdahl, född i Skåne 1799, prästvigd 1823, kyrkoh. i Adolf Fredrik i Stockholm 1838, död därst. 1870, var ivrig samlare av permebrev ("kalvskinnsbrev") och andra gamla handlingar. Kallades av allmogen "Kalvskinnsprästen". Han bereste på 1820-30-talen bl. a. Norrland för Vitt. hist. o. ant. akad:s räkning. Gjorde även blyertsskisser av kyrkor som han besett. En mycket enkel sådan skiss av Ströms gamla kyrka (trol. från 1822) har av herr Gothe påträffats i de Ekdahlska samlingarna och år 1925 publicerats i Hernösands stifts julbok "Från Adalar och Fjäll" i samband med en artikel om Ströms gamla kyrka av G. Löfvenmark. En i övrigt okänd tecknare Johnsson synes någon gång på 1820-talet hava efter Ekdahls skisser utfört illustrationer å en del Jämtlandskyrkor, varav ovanstående reproduktion motsvarar skissen till Ströms gamla kyrka.

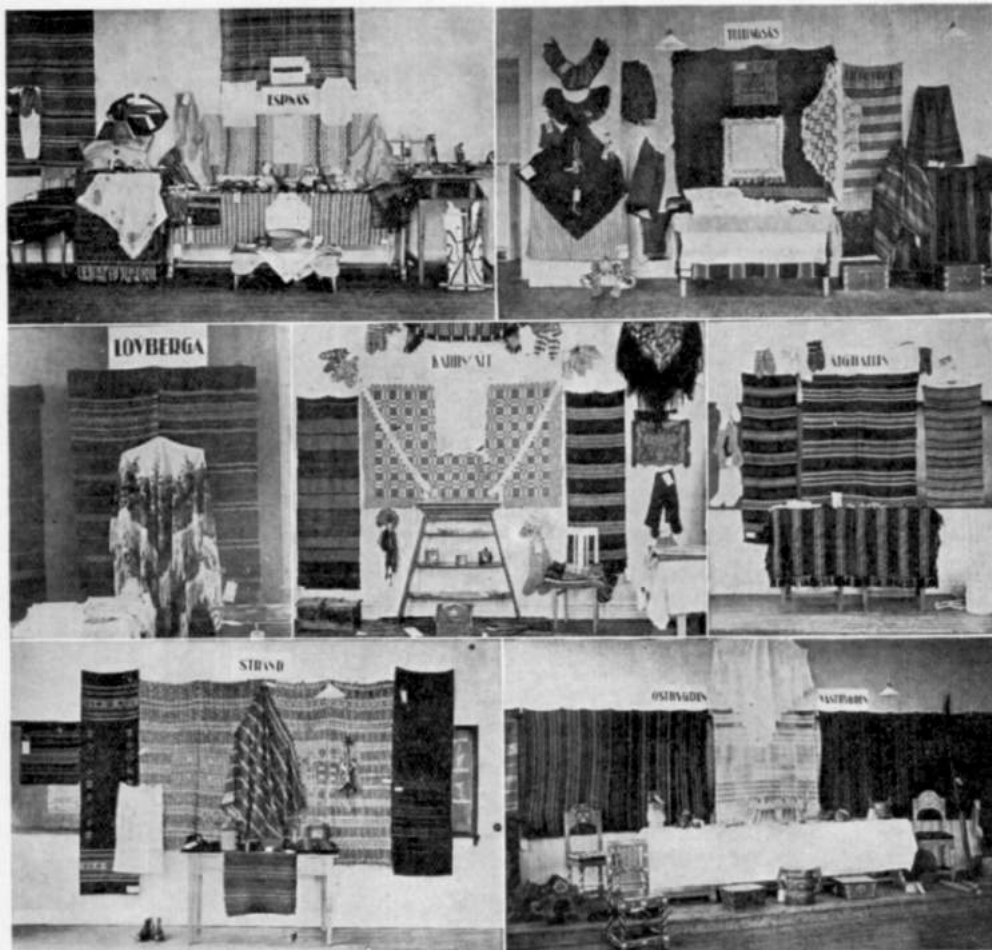

Bild 2.

Foto. Ellen Wahlström, Ulriksfors.

Vid Kulturmässan i Strömsund den 29 juni — 7 juli 1935 anordnades utställning av manlig och kvinnlig slöjd från Ström. Fotografierna härövan visa några grupper från nämnda utställning.

PROLOG

VID HEMBYGDSFEST I STRÖMS KYRKA DEN 29 JUNI 1935.

I.

Välkommen var! Jag hälsar man som kvinna, vem än du är, vid dagens ljusa fäst!
Se, runt omkring, hur sommarns färger brinna och all naturen ger vad den har bäst!
Lyft upp ditt öga och låt blicken glida i stilla tjusning över land och sjö:
ditt Jämtland ligger där med vatten vida, med skogars djup och stolta fjällars snö.
Ett land i skönhet! Ack, min kärlek lången det landet fick, när ännu barn jag var;
nu barnets dag se'n länge är förgången, men bandet fastare blott knutits har.
Låt upp ditt öra! Hör hur minnet talar i sakta viskning utur svunnen tid
om kamp och strid bland dessa berg och dalar, men ock om arbete och fredens id.
— Du jämtske man och kvinna, dina fäder, som bröto bygd och stredo för dig,
de sova nu — och senfödd ättling träder du, nya fiders barn, på deras stig.
Du arvet tagit efter dem och plikten att skatten vårda, som i arv du fick.
Men mins! Ej blott - och därpå ligger vikten - i högtidsstundens stämningsögonblick!

II.

Ar tolvhundraåttiofyra det var, så sägs det, på tinget i Sveg,
då "Loden bonde", en nämndemanskarl i kretsen av tingsmännen steg
och mätte om slutfört uppdrag att rå mellan jämtar och trönder gå.

Hans ord de sattes i sirligt pränt och gömdes i tjock foliant.
I sexhundraårigt dokument vi stava — så intressant! —
och finna för första gången där det namn, som vår socken bär.

Där möter du "Straum", en vildmarksnejd vid mångmila Vattudal.
Väl övas där ännu blot och sejd och mystiskt trolldomtal,
ty ingen man i Ström förstår än läsa sitt Fader Vår.

Men Vite Krist över Oden vann, och munkmurad kyrka blev rest;
och bygden tåtnade, vad det hann, där fördom var ödsligt och glest;
och björnen blev trängd allt mer och mer från sitt gamla vanda kvartér.

Och sekel på sekel som våg på våg förrunnit i tidens ström —
Och jag ser för min syn ett långt långt tåg, jag ser som i sällsam dröm —
den skaran, som livets öde här mött, som här har levat, strävat och dött.

Det var kvinnor och män av ett enkelt snitt de följde ej sista mod,
men de stodo i livskampens hetaste mitt och de voro av kött och blod,
väl stappla de kunde och falla ibland, men de älskade hemmet vid Vassdalens strand.

På hembygdens dag — ett tack till er för verk, som i stillhet blev gjort!
De flesta av er ingen minnes mer och mången, ack, glömdes så fort!
Men de tysta bragdernas hjältehop ej tarvar reklam och marknadsrop.

Hell Eder, I gångne, i vadmalsdräkt, som röjde och odlade mark!
Min ande med er sig känner i släkt! Väl hände ni blandat ert bröd med bark —
men viljan var seg och ett släkte ni blev, som odlingsrunor i bygden skrev!

III.

Vi skulle ha blivit ett folk; ett helt, vi jämtske, som bygga tillsammans!
Det är så mycket oss skilt och delat, som grumlat vår fröjd och gamman.
Vi skulle hållit tillhopa som ett från Jadenklumpen till Råtan
att rikta arvet oss fädren gett och glömma grollet och tråtan!
Det brusar och sjunger och luften gnyr av nya idéer och tankar —
Till strids den ene sin gångare styr, en annan blott dådlös vankar;
den ene hädar med knuten hand, då andra i böner brinna,
en annan blott i partiets band sin frid och sällhet kan finna.

Så låt oss stiga ur dådlös ro, stå upp från striden och splitet
och sluta oss samman i hoppfull tro att hela allt som blev slitet!

IV.

I längtan ligger du, min bygd, och drömmer, en jungfru lik, som efter älskarn trår.
En skälkning genom fjäll och skogar går och sommarn ut sin blomsterurna tömmer.

Du folk i Vattudalens vida rike, ej nånsin fädrens håg och kraft dig svike!
Stå upp, tag dina bröder hand i hand till kamp, i tro — för samma sköna land!

Gunnar Löfvenmark.

Ortnamnsforskningens praktiska uppgifter.

Av Fil. lic. Carl Lindberg.

Förestående uppsats, som publiceras på uppmaning av Ströms hembygdsförening, utgör i väsentliga delar ett omtryck av en artikelserie, som varit införd i Östersunds-posten den 27 april, 4 maj och 11 maj 1935.

Ortnamnen ha i alla tider haft förmåga att fånga människors intresse. Var och en har utifrån sin erfarenhet sökt finna deras rätta innebörd. En av dem som tidigast sysslade med vårt läns ortnamn, var Olof Rudbeck. I sin strävan att sprida ljus över Sveriges forntid tog han även ortnamnen till hjälp, och särskilt i våra nordliga trakter fann han ett tacksamt material för sina yverborna spekulationer. Med sina stora perspektiv generades han givetvis föga av sådana futiliteter som ljudlagar o. d., vilka en senare tids forskning ägnar större uppmärksamhet. I sin omkring år 1700 utgivna *Atlantica* förklarar han t. ex. namnet Härjedalen som 'herulernas dal' — herulerna voro som bekant en germansk folkstam, som under folkvandringens dagar gjorde tillvaron osäker på det europeiska fastlandet. En mindre yverboren namntolkare sammanställer givetvis namnet Härjedalen med Härjån, en biflod till Ljusnan. Helagsfjället identifierar Rudbeck med — naturligtvis, höll vi på att säga — det från antiken bekanta berget Helicon, där Apollo och sånggudinnorna drevo sitt spel. En nyktert tänkande härjedalsbo sammanställer väl fjällnamnet hellre med de närliggande små Helagssjöarna och förmodar att dessa ursprungligen hetat Helagen — jämför Malmagen, Bolagen, Hotagen och andra sjönamn på -agen! Det är ju bekant, att mycket stora berg och fjäll ofta fått namn av närliggande obetydliga sjöar. Dessa sistnämnda ha i forna tider spelat en större roll i lanthushållningen och därför i allmänhet tidigare fått namn.

Det dröjde länge, innan ortnamnsforskningen avgjort fjärmade sig från den fantastiskt djärva metodik, som utmärkte Rudbecks etymologier. Ännu på 1890-talet förmodade en om norrländsk hembygdsforskning mycket förtjänt man, att by- och sjönamnet Bensjö(n) i Bräcke hade sin förklaring däruti, att våra förfäder tvättat relikerna, heliga mäns ben, i nämnda sjö — onekligen en intressant tolkning, fastän ganska verklighetsfrämmande. Om namnet Bensjö överhuvud har något med ben att göra — det uttalas Bennisjö — finns det närmare till hands liggande förklaringar. Namngivarna i den grå forntiden hade kanske vid nämnda sjö påträffat en mängd ben, rester efter någon masslakt, som tidigare besökare anställt på vild-

ren och älg. Annars låter det tänka sig, att sjön fått namn av sin krokiga avloppså och att namnet är besläktat med ordet bända, på jämtska bäänn = böja. Några språkliga hinder för en sådan tolkning finnas ej.

När genom ett kungligt brev år 1902 Ortnamnskommissionen eller, som den då kallades, Ortnamnskommittén tillsattes, skedde detta inte direkt i den avsikten, att man ville råda bot på den diletantmässighet, som dittills i stor utsträckning gjort sig gällande på ortnamnsforskningens område. Statsmakternas aktion förestavades av rent praktiska hänsyn. Man ville rätta de talrika inkonsekvenser och felaktigheter, som under årens och århundradenas lopp insmugit sig i de i jordeböcker och andra officiella arbeten förtecknade by- och gårdnamnen. Ett exempel — hämtat från Jöran Sahlgrens Vad våra ortnamn berättar. I 1569 års jordebok upptas i Närke en åker, som kallas Blacha åker. 1573 skrivs den Bilaka, ett år senare Bijlicha, två år därefter Bijlyckie åker och 1589 Bijlöcke åker. År 1594 har en skrivare ytterligare vanställt namnet, så det blivit Wijlochie åker. Tre år senare trodde sig en skrivare förstå, vad namnet egentligen betydde, och rättade det till Willåkers åker. Denna namnform tilltalade länge de följande skrivarna, men år 1688 kom det en som »rättade» namnet till en Villåker, och 1763 förtydligades detta till en vild åker. Den som skrev den nu gällande jordeboken 1880 var en praktisk man. Han skrev helt enkelt 1 åker! — Trots den metamorfos som namnet under tidernas lopp undergått i jordeboken, kallas ifrågakvarande lokalitet i orten fortfarande för Blacka, alldeles som den hette på 1500-talet, ett vittnesbörd om något om den folkliga traditionens pålitlighet.

För den planerade granskningen av ortnamnen i jordeboken hade man ett föredöme i Norge. År 1863 beslutades där en revision av »matrikeln», d. v. s. jordeboken, ur kameral synpunkt. I samband därmed fann man det lämpligt att även avhjälpa de bristfälligheter, som vidlåde själva namnen på jordeboksenheterna. För detta ändamål tillsattes en kommitté, i vilken givetvis i främsta rummet den språkliga fackkunskapen var företrädd. År 1892 var revisionen av jordeboken färdig med de av den nämnda kommittén förslagna ändringarna av ortnamnen. Den stora mängd undersökningar rörande namnens ursprung och historia, som kommittén föranstaltat och som givetvis ej kommit med i jordeboken, har sedermera utgivits separat i ett 20-tal band, i regel ett för varje amt. Detta verk, Norske Gaardnavne, utgör sålunda en förteckning över samtliga härads-, socken- och bynamn i Norge med uppgift om deras ursprung. Arbetet har givetvis rönt ett kolossalt intresse bland såväl fackmän som allmänhet.

Den kommitté för undersökning av ortnamnen i Sverige, som k. m:t år 1902 tillsatte, bestod av tre personer, varibland den bekante Adolf Noreen, dåvarande professorn i nordiska språk vid Uppsala universitet. Kommittén fick närmast i uppdrag att »för ett län eller landskap låta verkställa undersökning av namnen å byar och gårdar ävensom å viktigare berg samt större skogar, sjöar och landsträckor». Av viss anledning valde kommittén Älvsborgs län till sitt första operations-

fält. Undersökningen lades på en betydligt bredare basis än i Norge. Förutom att s. k. naturnamn medtogos, fann kommittén det nödvändigt att undersöka även namn på mindre bebyggelser, hemmansdelar, lägenheter o. d., och att så fullständigt som möjligt excerpera de urkundssamlingar, vari ortnamnens äldre skriftformer finnas att tillgå. Efter bearbetning av materialet har kommittén utgivit *Ortnamnen i Älvsborgs län* i ett 20-tal band, i regel ett för vart härad. För varje namn (härad, by, gård etc.) anges där dels dess äldre skrivningar och dess innebörd, dels den moderna form som namnet på grund därav bör ha och som k. m:t och Kammarkollegium efter vederbörande jordägares hörande har godkänt som officiell namnform. Liksom det motsvarande norska arbetet är verket tillgängligt för ett mycket lågt pris, några kronor per band. Kommittén har sedermera även utgivit ortnamnen i flera härad av Värmlands län. — Utom revisionen av jordeboksnamnen tillhör det Ortnamnskommissionen att granska namnen på kartor, som utgivas av Rikets allmänna kartverk. Hur pass nödvändigt detta är, inses lätt, om man vet att överförandet till riksspråk av de ofta svårförståeliga dialektala namnen tidigare helt omhänderhafts av kartografer, som ej varit införsatta i de olika dialekterna, lika litet som de förstätt efter vilka grunder namnen böra upptagas i riksspråket. Det kan nämnas, att professor Herman Geijer i en rad arbeten utförligt behandlat sistnämnda spörsmål och att han därvid i särskild grad uppmärksammat de jämtländska ortnamnen. — Frånsett Ortnamnskommissionens arbeten ha under årens lopp en mängd specialundersökningar ur reell synpunkt av svenska ortnamn och ortnamnsgrupper publicerats av enskilda forskare. För Jämtlands vidkommande är ännu ytterst litet gjort i detta avseende.

De nuvarande ledamöterna i Ortnamnskommissionen utgöras av professorn i nordiska språk vid Uppsala universitet B. Hesselman, ordf., professorn i nordisk ortnamnsforskning vid samma universitet J. Sahlgren, sekr. och arkivföreståndare, och kammarrådet E. Schalling, skattmästare. Under kommissionen sorterar Svenska ortnamnsarkivet i Uppsala, dit namnmaterialet insamlas. I Göteborg och Lund finnas dessutom lokala arkiv för Göteborgs och Bohus län resp. Skåne. Enligt en av k. m:t stadfäst plan skall år 1938 hela landets ortnamnsmaterial vara insamlat. Undersökningarna äro f. n. slutförda för större delen av landet. Vad Jämtlands län beträffar äro uppteckningarna ute i bygderna i stort sett färdiga. Endast vissa kompletteringsarbeten återstå. Dialektuttal och övriga erforderliga upplysningar ha antecknats för cirka 40,000 jämtländska och härjedalska ortnamn. Uppteckningarna ha utförts av studerande i nordiska språk, vilka genomgått länet socken för socken och by för by. Som sagesmän ha givetvis i främsta rummet äldre personer nyttjats.

Om ortnamnsforskningens medel ha redan några antydningar gjorts. Vi vilja något ytterligare beröra dem. Först en anmärkning! Ortnamnen indelas i bebyggelsenamn (eller kulturnamn) och naturnamn. De förra beteckna, såsom namnet anger, bebyggelser och utgöras sålunda av namn på landskap, tingslag (härad), socknar, byar, gårdar, hemmansdelar, avsöndringar, lägenheter, torp, fäbodas etc.

Naturnamnen åter beteckna naturlokaliteter, d. v. s. sjöar, åar, vikar, öar, uddar, berg, stenar, skogar, myrar, ängar, åkrar, vägar, broar, gränsmärken etc. Många bebyggelsenamn ha ursprungligen varit naturnamn, t. ex. de jämtländska sockennamnen Hackås, Ström, Klövsjö, Lit, Alsen, Kall — de fyra sistnämnda ursprungligen sjönamn. Bebyggelsenamn som redan från början varit sådana, äro t. ex. Böle (= boställe) och Håkanstad (= ställe där en person Håkan slagit sig ned). — För att rätt kunna tolka ett ortnamn måste man främst känna till dels det nuvarande dialektuttalet, dels äldre skriftformer, dels — i synnerhet då det gäller ett naturnamn — naturförhållandena på platsen. För bestämmandet av en bebyggelses ålder är det därjämte viktigt att ha kännedom om eventuella fornlämningar på platsen.

Vad först dialektuttalet beträffar, är detta för de många naturnamn, som sakna skriftbelägg, givetvis den ena källan. Beträffande andra namn gäller det, att om de ej kunna uppvisa äldre skriftformer än några århundraden gamla, så är det nuvarande dialektuttalet i allmänhet ett betydligt säkrare medel vid fastställandet av namnets innebörd. Då emellertid namnen på grund av språkutvecklingen så småningom avslipnas och ibland synas obegripliga i sin nuvarande form, visa ofta äldre namnformer, isynnerhet medeltida, ett ursprungligare utseende av namnet än det moderna dialektuttalet och äro sålunda värdefullare vid namntolkningen. Det gäller härvidlag, åtminstone vid mera svårtydda namn, att uppsåra så många gamla skriftformer som möjligt. Det kan nämligen inträffa, att om av ett namn endast ett medeltida belägg är känt, detta är felstavat eller på annat sätt förvanskadt. — Ort-namns äldre skriftformer äro att finna förnämligast i de s. k. diplomerna (gamla köpebrev o. d.) och i jordeböckerna, men även i tiondelängder, kyrkböcker, domböcker, lantmäterihandlingar o. d. Av dessa källor kunna diplomerna anses som viktigast ur den synpunkten att de gå längst tillbaka i tiden. De äldsta från våra trakter datera sig sålunda till slutet av 1200-talet. De jämtländska och härjedalska diplomerna före år 1550 — de flesta finnas avtryckta i det norska diplomatariet, de äldre även i det svenska — uppgå till cirka 900 och innehålla flera tusen ortnamnsbelägg, huvudsakligen bebyggelsenamn. Bland dem återfinnas dock inte på långt när alla dåvarande byar i länet — åtskilliga äro däremot nämnda ett flertal gånger. Till komplettering få vi i första hand använda jordeböckerna, som innehålla fullständiga förteckningar över byarna och av vilka den äldsta från vårt län bevarade daterar sig till 1540-talet (utgiven i Fornvärdaren 1926). De återstående skriftliga källorna, i allmänhet från 1600-talet och senare, rådfrågas sedan, i den mån det nuvarande dialektuttalet inte omedelbart låter förklara sig ur diplom- eller jordeböksbeläggen eller om dessa synas mindre tillförlitliga. Beträffande jordeböckerna för våra trakter från tiden före 1645 kan observeras, att de (med undantag av några svenska årgångar från 1560-talet) dels i hög grad slarvigt återge ortnamnen, dels visa starkt inflytande av danskan. Detsamma gäller domböckerna från nämnda tid. I kyrkböckerna däremot (från och med slutet av 1600-talet) finner man i allmänhet mycket goda namnformer — förklarligt nog, eftersom prästerna i motsats till jorde-

och domböckernas skrivare genom mångårigt umgänge med ortsbefolkningen tillägnat sig dess uttalsvanor. — Sedan man på detta sätt fått en uppfattning om de olika namnens utveckling genom tiderna, kan man med tillhjälp av ordböcker över fornspråket och dialekterna utfinna namnens betydelse.

Efter vilka grunder böra jordeboksnamnen revideras? — Ortnamnens riksspråksform bör som allting annat vara ändamålsenlig. Denna självklara sats innebär, att riksspråksformen i möjligaste mån skall återge det uttal, som användes av dem som närmast ha med namnen att skaffa, d. v. s. ortsbefolkningen. I allmänhet är det ganska lätt att tillämpa denna princip. I vissa fall lämnas dock rum för en viss tvekan. Om ett ortnamn för den levande språkkänslan innehåller ett ord, som (i samma grammatiska form) finns i riksspråket, så bör man använda den stavning ordet har där. Ett ortnamn som Högen måste skrivas så, även om det uttalas Haugen, Hujjen eller dylikt. Annorlunda är det, om namnet innehåller ett ord, som saknar motsvarighet i riksspråket, t. ex. det bynamn i Kall, som uttalas ungefär Gaunda n (officiella namnet är Gånälven). Senare hälften av namnet blir ju -dalen på riksspråk, men förra hälften innehåller ett ord som saknas i riksspråket. Man har då två alternativ: att skriva Gaundalen, varigenom man så nära som möjligt återger dialektuttalet, eller att skriva Göndalen, med tanke på att Kallmålets au motsvarar riksspråkets ö — jämför t. ex. att ordet högen i Kall uttalas haugen. Den förstnämnda skrivningen är avgjort att föredraga. Formen Göndalen skulle nämligen ge upphov till uttalet Jöndalen — g framför ö uttalas ju i riksspråket som j; gök, göra etc. — och en sådan skrivning uppväcker inte ens hos en språkman någon större glädje. I förbigående observera vi, att den skrivare, som fabricerat den officiella namnformen Gånälven, haft svårt att komma till rätta med namnet. — Av bl. a. estetiska skäl torde invånarna i byn Tullingsås i Ströms socken föredraga den officiella skrivningen av bynamnet framför formen Tullsås, som motsvarar dialektuttalet. Om fackmannen i detta fall gör en eftergift i kravet på ändamålsenlighet, så räknar han det som en vinst, att den officiella formen bättre ger uttryck åt namnets betydelse: 'åsen vid sjön Tullingen' (ett länge-sedan försvunnet namn på den närliggande Lillsjön). — Det finns andra hithörande fall, där en fackman kan vara mera tveksam, men det skulle ta utrymme alltför mycket i anspråk att redogöra för dem.

Den bristande överensstämmelsen mellan skriften och dialektuttalet beror i ett mycket ringa antal fall därpå, att den officiella namnformen återger ett äldre, nu försvunnet uttal. Avvikelserna i skriften ha i stället mestadels tillkommit genom felskrivning, missuppfattning eller värslöshet eller på grund därav, att skrivaren saknat känsla för hur dialektala ortnamn böra överföras till riksspråk. Exempel på alla dessa felkällor skola lämnas i en granskning, som vi här vilja anställa med bynamnen i den nu gällande jordeboken för länet, från år 1881. Granskningen avser endast mera lättbedömda namn och blir f. ö. tämligen summarisk. Vi utgå från namnformerna i de senaste årens mantalslängder, vilka förete en modernare ortografi

(v i st. för fv o. dyl.) än originalet-jordeboken — mantalslängderna bygga som bekant i likhet med jordregister, fastighetsböcker, kyrkböcker och andra officiella handlingar på jordeboken. I de fall då mantalslängderna — oftast av praktiska skäl — väsentligt avvika från jordeboken, hämtas formerna direkt ur den sistnämnda. Den ordning, vari namnen anföras, blir delvis beroende av tillfälligheter.

Bynamnet Hallen (och Oxböle) i Offerdal bör i enlighet med dialektuttalet skrivas Hallarna. Byn Äggen i Sveg bör heta Eggarna (egg = smal ås — jämför knivegg). Gäle i Näs socken bör skrivas Gälom (eller Gårdom). De nu anförda namnen äro sålunda i sin officiella form singularer, medan de i verkligheten äro pluraler. En vacklan företer i jordeboken det bynamn i Näs, som skrives Åsen eller Åsan. Den senare formen återger troget dialektuttalet och kan eventuellt användas, ehuru den ju motsvarar en riksspråksform Åsarna. Beträffande det ovannämnda bynamnet Gäle är en ändring till Gälom eller dyl. av ett visst praktiskt värde, eftersom den förebygger att ifrågakvarande by i talspråk förväxlas med byn Gärde i samma socken. Båda namnen innehålla ju ordet gärde, i dialekten jä-äl. Sistnämnda by kallas i orten dock ofta Lysgärde, ett namn som rekommenderas. — Tjutboda i Bodsjö bör i enlighet med dialektuttalet skrivas Tjutbodarna. Jordeboksformen är f. ö. olämplig ur den synpunkten, att den tillhör en namntyp, som bildades under medeltiden eller ännu längre tillbaka — jämför Boda i Lit — och byn Tjutboda är i verkligheten betydligt yngre. De två bynamnen Backen i Ås och Kall böra skrivas Backe. Berge i Ström däremot bör ändras till Berget, i synnerhet som den förstnämnda namnformen, ehuru troget återgivande dialektuttalet, ger anledning till ett uttal med felaktig (grav) betoning. De båda sistnämnda ändringarna äro dessutom viktiga, när man vet, att ortnamn i obestämd form i allmänhet äro äldre än sådana som ha bestämd form. — Stamåsen i Ström bör ändras till Stamsåsen. En skrivare har slarvat bort s-et. Valne i Lockne bör skrivas Valme — det är Valne i Alsen som förvirrat någon skrivare redan på 1500-talet. En mängd andra exempel på dylika felskrivningar eller feltolkningar skulle kunna anföras.

Gråsjö i Bräcke, Gråsjön i Kall och Gråsjölien i Åre böra skrivas resp. Gråssjön, Gråssjön och Gråssjölien. Namnens uttal (med kort vokal) tyder på att de ej innehålla färgadjektivet grå utan det fornnorska ordet grjot, motsvarande (forn-)svenska gryt, »sten». De sjöar, som givit byarna deras namn, äro också i hög grad steniga — av de två sjöarna Gråssjön i Bräcke dock endast den västra, men det hindrar inte lagfarten! Namnet Harsjön i Alanäs återger visserligen dialektuttalet, men då det är fisken harr och inte haren det är fråga om, är skrivningen Harrsjön att föredraga. Dövikén i Revsund, en by som alls inte ligger vid någon vik, bör skrivas Dövingen, såsom äldre personer i trakten ännu uttala namnet. Det är ursprungligen ett sjönamn med den hos dessa ofta förekommande ändelsen -ingen, men en skrivare på 1500-talet har satt namnet i förbindelse med Dövikén i Lockne och Ragunda. Övsjö i Revsund bör heta Ösjö = »sjön på (Ammer) ön». Socknen i Bodsjö (jämte byn Bodsjö), byn Bodsjön i Åre och f. ö. även sjön Bodsjön öster om

Stavre i Revsund böra alla skrivas Båd-. Av språkliga skäl kunna namnen icke innehålla ordet bod. Det är antingen substantivet både 'undervattensgrund' eller (snarast) ett verb båda 'bubbla, virvla, brusa' o. d., som här föreligger. Lundsjön i Aspås bör heta Lönnsjön, vad nu förleden betyder — förmodligen är det ej fråga om trädet lönn, som är sällsynt i våra trakter. Alavattnet i Ström bör vara Allvattnet; det är socken- o. bynamnet Alanäs(et) som ställt till oreða. Järilvattnet i samma socken bör stavas Järavvattnet, Hvitvattnet i Laxsjö Vetvattnet och Rörvattnet i Hotagen Råvattnet. Faxälven i Näskott, som även benämnes Faxnälden i enlighet med en Kammarkollegii skrivelse från 1910, ligger visserligen vid en å, men efterleden -älven är en av skrivare gjord förvrängning av -nälden, som är det äldre namnet på Näldsjön, vid vilken byn också ligger. Byn bör alltså heta Faxnälden. Namnen Landön och Rännön i Offerdal innehålla ej ordet ö utan ett gammalt ord för vatten, ög, vilket även ingår i de sjönamn, som vanligen skrivas Torrön och Hottön. En form Landögen resp. Rännögen eller dyl. rekommenderas. Nordhallen i Åre bör ändras till Norhallen: byn ligger vid sjön Noren och alls inte norrut på något sätt. Flatnor i Offerdal ligger inte vid något nor (= sund eller dyl.) utan heter rätteligen Flatmon. Det är Flatnor i Bodsjö som verkat vilseledande. — Ljungå i Hällesjö borde skrivas Lungå, såsom ibland under 1700-talet. Byn ligger vid en å, som kommer från Lungsjön och som tidigare hetat Lungån. Då emellertid detta uttal alls inte lever kvar, är ändringen för sent påtänkt. Siljåbodarna i Gillhov (jordboken har alternativt Siljebovalen) bör i enlighet med dialektuttalet skrivas Selebodarna. Byn har benämnts efter en å Sclet. Siljeåsen i Alanäs bör vara Sälgåsen. Det är nämligen trädet sälg det är fråga om. I Almås i Offerdal har det nog inte växt några almar. Det är inte heller fråga om en ås utan en mosse, men vad förleden skall ange, lämna vi t. v. osagt. Namnet bör skrivas Almosse. Ännu mindre har det funnits ekar i Ekeberg i samma socken, om det än inte är så alldeles lätt att tyda förleden i en hast. Namnet Rönningberg i Alsen innehåller icke ordet röjning eller dyl. utan i stället ett ord besläktat med »rem» i betydelsen grusås. Det bör skrivas Rømmesberg. På Solberg i Brunflo och Hammerdal har nog inte solen skinit mer än på andra berg. Namnet bör skrivas Sålberg, ehuru man kan tvista om vad förleden betyder. Munkflohögen i Häggenås bör vara Munkflohöjden, Lövhögen i Laxsjö Lövhöjden, Hälleberg i Alsen Helgeberg (eller dyl.). — I Håkafoth, Frostviken, har aldrig bott någon Håkan (Håka på jämtska), utan det är säkerligen det närliggande djärvt formade Karlberget som liknats vid en haka, i dialekten häckå. Bynamnet uttalas Häckåfoth, vilket på riksspråk skulle bli Håkafoth. Man kan emellertid välja en skriftform, som närmare ansluter sig till dialektuttalet. Hedningsflokålen i Ström har ingenting med hedningar att skaffa utan med en person Henning, som hade slått på flon. Hårbössta i Åre eller Hårbörsta, som det står på kartor, innehåller också ett personnamn och har föga med en hårbörste att skaffa! Namnet bör skrivas Hårbysta eller liknande. Torvalla i Brunflo har namn av torr jordmån, ej av guden Tor, och bör stavas därefter. Det är det

närliggande Odensala som fört namnet på avvägar. — Hålland i Undersåker bör skrivas Hårdland, ev. Hå(r)land. Den officiella namnformen ger åtminstone en turist felaktiga associationer. Hårdlund i Kall (jordeboken har även formen Hålland!) är en felaktig form i st. f. Hålon, vari ordet håla ingår. Tunvägen i Hackås bör stavas Tunnvägen. Vad än namnets förled betyder, så inte är det ordet tun »in-hägnad, gårdstomt» vi ha att göra med. Exempelen kunna mångfaldigas.

Det har hittills i regel gällt namn som medelst en lättare retuschering kunna bringas att bättre motsvara dialektuttalet. Men det finns massor av namn, som man måste göra mera djupgående operationer i för att få dem mer korrekta. Detta gäller i synnerhet helt unga namn, namn på byar, som anlagts under de sista 200 åren och som i de flesta fall tillkommit genom den av staten gynnade koloniseringen av avradslanden. Någon gammal namntradition har i allmänhet icke funnits, och kronans tjänstemän ha i stor utsträckning själva hittat på namnen på de nya byarna, visserligen ofta i anknytning till redan existerande namn — som de givetvis ej sällan missuppfattat — men lika ofta med sublimt förakt för dessa. — I många fall utgöres i sammansatta namn ena leden av ett helt annat ord än det i dialekten använda. Så t. ex. skrivas Ismundbacken i Kyrkås och Fjälbodarna i Lit Ismundlandet resp. Fjällandet, Vaktarmon o. Tjärndalskilen (en kronopark) i Frostviken Vaktaredalen resp. Tjärndalsliden, Norvallen i Sveg Bynoret o. s. v. — Ibland är det officiella namnet längre än det i orten brukade: Kyrkbolandet i Frostviken — Kyrkbolet, Renålandet i Ström — Renån, Rägemarken i Bräcke — Räggen, Fagerlandsvallen i Häggenäs — Fag(er)land, Sundsvallen i Åre — Sundet, Jormvattnet i Frostviken — Jorm, Ulvsjönäs i Nyhem — Ulvsjö, Strängsund i Bodsjö — Strängen. I flera sådana fall har det officiella namnet tillkommit före själva bebyggelsen såsom en beteckning för den blivande byns hela område, men då det ej varit folkligt, har det ej slagit igenom i orten. Ibland äro dessa jordeboksnamn ganska missvisande. Byn Strängsund t. ex. ligger helt enkelt vid en sjö som kallats Strängen, medan ett sund Strängsundet ligger på ett betydande avstånd från byn. Stundom är det officiella namnet en förkortning av det verkliga, t. ex. bynamnet Frostviken i Frostvikens socken i stället för Frostvikbrännan (eller Brännan).

Det finns värre saker! Jordeboksnamnet är i en mängd fall ett helt annat än det verkliga. Ibland betecknar det, som vi även förut sett exempel på, en annan lokalitet än den ifrågavarande bebyggelsen, ibland åter är namnet helt eller delvis en fantasiprodukt. Landvägen är en by i Lit, som egentligen heter Bybodarna, emedan byn Byom i samma socken ursprungligen haft fåbodar där. Den verkliga Landvägen, en vik av Långan, ligger på ett betydande avstånd från byn. Österlångan är ett uppdyktat namn på en bebyggelse i Aspås, som rätteligen kallas Slättångan. Långkålen i Häggenäs heter Gräningsvallen: byn Gränningen i Lit (jordebokens Grenningen) har haft fåbodar där. Ollsta i samma socken heter egentligen Krogen, då det ursprungligen varit vilställe för vägfarande. Men man kan inte förtänka en av de första åborna, Olle, att han ville ha ett annat namn på sin

gård! Krogen är också det rätta namnet på Gravarevägen i Föllinge. Byn Sandvikssjön i samma socken kallas (i den närliggande byn Sandviken) Väst-i-brännorna. Det officiella namnet är så mycket olämpligare som flera andra byar, delvis äldre, ligga vid den sjö som kallas Sandvikssjön. Beträffande två av dessa byar äro namnförhållandena fullständigt avvita. Namnet Sandviken (som ingår i sjönamnet Sandvikssjön) utgör i orten en gemensam beteckning på de två i jordeboken skilda byar, som skrivas Sandviken och Raftälven. Det sistnämnda namnet är en konstruktion. Jordebokens användning av de båda namnen är synnerligen olämplig. De namngivande lokaliteterna, en vik Sandviken (namnet lever nu ej kvar) och en å Raftan, ligga båda inom Raftälven, ån Raftan nära bebyggelsen i jordeboksbyn Sandviken, medan viken Sandviken är belägen ett gott stycke från densamma men helt nära bebyggelsen i Raftälvens by. Om det funnes någon rim och reson, borde byarna byta namn med varandra! Axelås i samma socken kallas rätteligen Moarna. Enligt uppgift fick byn vid sin tillkomst inägojord i byn Nyland (inmot en mil därifrån), där det verkliga Axelås ligger. Holmsjön (jordebokens Holmsjö) är ett dumt påhitt i stället för det klingande namnet Gysen, som allt fortfarande av de äldre begagnas om byn och sjön. Gruveln är det rätta namnet på kyrkbyn Hotagen, liksom Storrattnet på byn Gunnarvattnet i samma socken. Lidsjöberg i Alanäs heter rätteligen Gårdsjön. Byn ligger vid en sjö med detta namn och alls inte vid Lidsjön. Mullnåset i Hammerdal är ett fantasinamn för Låsen. Byn ligger alls inte på något näs utan på en ås vid en sjö Låsjön. Byn och åsen hette väl ursprungligen Lå-åsen. Gården (byn) Hösjön i Ström kallas av inbyggarna i det närliggande Långåsen, ett namn vari även gården H. innefattas, för Åtgården, d. v. s. gården bredvid. Namnet Hösjön användes endast om sjön vid gårdarna. Grubbfjället är rätta namnet på den gård i Laxsjö, som officiellt kallas Almdalen. Det sistnämnda namnet lär ha påfunnits av en lantmätare, som vid avvittringen skall ha anträffat några exemplar av trädet alm i byn. I Offerdal finna vi en rik flora av delvis konstruerade namn: Aspbacken i stället för Bodnåset, Björknåset för Storhön, Backen för Hön (= höjden), Kvarnbacken för Rissnet o. s. v. Det sistnämnda namnet betyder »den risiga trakten» och dess pluralform finna vi i namnet Rissna i Sundsjö, vilket alltså ev. kan skrivas Rissnen. I Kall är det förtroendeingivande Ede ett förstucket namn för Storbrännan (eller Brännan) och Sandnåset för Åsingen, det sistnämnda ursprungligen ett sjönamn. Baksjönåset i samma socken är ett misstänkt namn (det borde åtminstone heta Bak-) i stället för det i orten begagnade Kuckret, som låter roligt, vad det nu skall betyda (ursprungligen = sundet mellan Baksjön och Ånjan?). I Åre är Enbogen ett alldeles obrukligt namn för Rundhögen. Det officiella namnet åsyftar förmodligen den stora åkröken Bågen ovanför Rekåns inflöde i ån Enan en halv mil eller längre från byn. I Undersåker är det välbekanta namnet Vallbo en förvanskning av Movallen. Byn, som omges av stora moar, var ursprungligen fåbodställe under Ottsjö. Om vi göra ett hopp till Bräcke, finna vi ett gammalt fåbodställe även i Hällsluten, som är officiella nam-

net på Vallen. Nybodarna i Gillhov däremot kallas av ortsbefolkningen för Sjöändan, d. v. s. ändan av sjön Näkten. De med jordeboksnamet åsyftade fäbodarna ligga ett stycke från byn. I Håsjö är Brännorna det verkliga namnet på byn Svedjelandet. Det sistnämnda går tillbaka på Svedje avradsland, som innehades av den äldre byn Svedje och på vilket flera andra byar än Svedjelandet anlagts. Södra delen av Hällesjö socken företer en trist anblick. Sålunda äro t. ex. Eltnäset, Gustafsnäs, Hillersberg (jordebokens Hilleberg) och Småtjärnarna — ett par av namnen påminna starkt om moderna villanamn! — mer eller mindre verklighetsfrämmande beteckningar för bebyggelserna Örasjön, På berget (eller. dyl.), Svarthöjden och Mon. Vid Eltnäset och Gustafsnäs finns inte en tillstymmelse till ett näs och vid Småtjärnarna inga tjärnar!

Det ser tröstlöst ut. Man får emellertid vara glad, att vederdöpnigen i våra trakter ej antagit sådana orgieartade former som i vissa andra landsändar: i Västerbotten finnas två bynamn Nidolf och Matsneke, som tillkommit på det sättet, att några lantmätare eller vilka det var, Flodin och Ekenstam, vände sina namn bakfram! — Det finns dock ett känt jämtländskt namn som måste tydas på ett något likartat sätt, Gillhov, kapellförsamlingen i Hackås. Man har alltid satt ett frågetecken för namnet. Något hov, hedniskt tempel, har säkerligen aldrig funnits i trakten. Bebyggelsen har tillkommit först på 1700-talet. Området hette då och på 1600-talet officiellt Gillhovskälens avradsland. Det verkliga namnet torde ha varit endast Kälen eller dyl. De centrala byarna i Hackås hade fäbodar där — bland dessa byar säkerligen också Gillsta och Hov!

Ur praktisk synpunkt synnerligen otilfredsställande beteckningar äro t. ex. dubbelnamn av typen Byom eller Nybodarna (i Nyhem), där alltså en by har två officiella namn. Ifrågavarande by heter egentligen Byesbodarna — ursprungligen fäbodarna under Bye i Marieby. Andra dylika äro Kälen eller Näckstabodarna (i Gillhov; jordeboken har endast Kälen), som i orten kallas Nordvallen, och nr 2 Hemsjö eller Lillkrogen (i Bräcke), som i dagligt tal endast bär det sistnämnda namnet (till skillnad från Jämtkrogen vid Medelpadsgränsen). Hemsjö eller Sunnansjö i Hällesjö har i verkligheten endast det senare namnet. Den by i Sundsjö, som i jordeboken skrives Binkälen eller Holmtjern, kallar ingen vettig människa annat än Holmsjö, eftersom den ligger vid en sjö Holmsjön. Namnet Binnkälen betecknar i stället en skogstrakt som ligger bortåt en mil avlägset från Holmsjö och som tillhör helt andra byar. — En lika vanlig namntyp är Holmtjärn med Åsmarken (i Bräcke), en beteckning som i verkligheten motsvaras av Holmtjärnskilen eller endast Kilen. Bodal med Toskviken (i Brunflo) kallas Bodal — bebyggelsen Toskviken ligger huvudsakligen i en annan by. Backen med Viken (i Brunflo) kallas endast Backen — Viken är i stället namn på en grannby. Lassbyn med Ångsta (i Lockne) heter endast Lassbyn — Ångsta är likaledes en by för sig. Stengärde med Bjärme (i Näs; jordeboken har tillägget betr. hemmanet nr 1) bär i verkligheten endast det förstnämnda namnet — Bjärme är en stor by för sig. Jordeboksbeteckningarna

i de sistnämnda tre fallen skola förstås så, att ifrågavarande byar vid något tillfälle fått sig tilldelade mark från en grannby. Stammäs med Boda (i Sundsjö) heter endast Stammäs. Boda var en gård långt uppe i skogen, som blev öde för många herrans år sen. Medskogen med Långåskans (i Hede; jordeboken har namnen i omvänd ordning och förbundna med "eller") kallas av vanliga dödliga endast för Medskogen. Den omständigheten att byn tidigare varit anslagen som slätterlägenhet till skansen i Långå (som ligger ett par mil därifrån!), har inte ens för en fornforskare ett sådant affektionsvärde, att han önskar se den förevigad i jordeboken på detta sätt.

Som synes är det en mängd namn i vår nuvarande jordebok, som äro mer eller mindre otillfredsställande. De som här förtecknats äro f. ö. endast ett urval. Och det är sämre ställt hos oss än i sydligare landskap, delvis beroende på att man där i större utsträckning haft tillgång till infödda tjänstemän, som haft större kunskap om och respekt för de gamla namnen och namnformerna. Därmed är ingalunda sagt, att våra jordeboksnamn, även om deras vård handhafts av infödingar, nu skulle ha varit helt tadel fria. Ett korrekt återgivande av dem på riksspråk fordrar i många fall språkvetenskapliga insikter.

Den tilltänkta revisionen av namnen — den torde låta vänta på sig i ännu åtskilliga år — borde givetvis ha ägt rum långt tidigare. Den har fördröjts genom otillräckliga anslag från statens sida under tidigare år. Som det nu är, har befolkningen på olika håll allt för mycket vant sig vid de officiella namnen, som ju stå på alla debetsedlar, lagfartsbevis o. d., för att inte tala om post- och järnvägsstationer, omnibusar och vägvisare. Men det oaktat ha dessa namn i dagligt tal ute i bygderna ej visat någon större förmåga att undantränga de gamla namnen och namnformerna. Ett införande av riksspraksformer, som i möjligaste mån motsvara dialektutttalet — med beaktande av respektabel skrifttradition — bör alltså ej möta något hinder från ortsbefolkningens sida utan tvärtom vara välkommet. Då under alla förhållanden rent praktiska behov påkalla en revision av ett stort antal namn, t. ex. dubbelnamnen och andra onödigt långa beteckningar, vore det givetvis skäl att utsträcka revisionen så långt som möjligt. Vissa jordeboksnamn böra dock av praktiska skäl behandlas skonsammare, t. ex. sådana som anammats av järnvägs- och poststationer. Reformens utgång i varje särskilt fall blir f. ö. till väsentlig del beroende av ortsbefolkningens önskemål. Denna har nämligen att yttra sig över det ändringsförslag, som Ortnamnskommissionen i sinom tid kommer att utarbeta. Dessförinnan vore det nog inte ur vägen, att litet var på sin ort sökte sätta sig in i vad saken gäller. Och det gäller i synnerhet att inte visa någon undfallenhet för vad olika skrivare under tidernas lopp åstadkommit genom missuppfattning, vårdslöshet, okunnighet eller brådska. Och tro för all del inte, såsom många, även »bildade», halvt om halvt göra, att dialekterna i detta och i andra fall äro ett slags avart eller förvrängning av riksspråket — det förhåller sig snarare tvärtom, låt vara att svenska språket under de två sista århundradena antagit ett ganska

skapligt utseende!

Den som inte har tid, lust eller tillfälle att undersöka de gamla skrifterna för att få reda på ett namns rätta skrivning, kan ofta enbart av dialektuttalet få tillräcklig vägledning. Riksspraksformen bör ju så nära som möjligt ansluta sig till detta. Då det gäller namn av oklar innebörd eller namn bildade av ord, som i dialekten ha ett väsentligt annat utseende än i riksspråket eller som helt saknas i det sistnämnda, måste dock avgörandet överlämnas åt fackmannen.

"Hwad sälsamt i Sochnen sig tildragit hafwer."

Enligt 1686 års Kyrkolag Cap. XXIV § 8 skall kyrkoherden vid prostens eller biskopens besök i församlingen (visitation) lämna en hel del uppgifter angående församlingens tillstånd. Mom. 7 i nämnda § föreskriver uppgift om »Hwad sälsamt i Sochnen sig tildragit hafwer, bestående af ens eller annans synnerligen gode eller onde bedrift, eller och thet, som utom Naturens ordenteliga skickelse, i Elementerne, eller på quicht och dödt, sig ter och wijsar, som wärdt är at upteckna.»

I de av prästerskapet årligen upprättade statistiska tabellerna över »Födde och Döde samt Nygifte Personer», som från varje församling insändes till tabellverket (sedan: tabellkommissionen), antecknades under 1700- och början av 1800-talet sådana «sälsamma tildragelser».

För Ström finnas blott några få anteckningar. Jag anför dem här under resp. år.

År 1750. »Här uti Ströms Sochn fins på någre ställen en förgiftig rot, som gemene man kallar sprängrot, och växer uti kiärr och sumpiga lokar, så at när Creaturen äta den samma döo de straxt in om half tima, växer till bladen och roten nästan som myrstrutar eller angelika, och måste allmogen med all sorgfällighet med trä och buskar igenfälla och kringkantza sådane ställen der denne förgiftiga örten finnes. Berättas ock at en wallpiga för lång tid tillbakas dödt av samma rot, när hon den allenast litet tuggat hade.

År 1773. Ett Lapp-barn blev qwaft (kvävt) af dess moder i sängen.

År 1813. Nybyggaren Arberg och hans hustru bägge af circa 30-års ålder, hwilka enligt säker upptäckt, som skedde förflutne året, blifwit mördade i slutet av år 1812, samt deras minderårige Barn som samma tid omkommit, kunna icke i Tabellen för år 1813 upptagas.»

Det sistnämnda avser den »tragedi vid Sjugden», då de nämnda nybyggarna döddes av lappar. Jag hoppas, att nästa år få återkomma med en redogörelse för denna händelse.

Gunnar Löfvenmark.

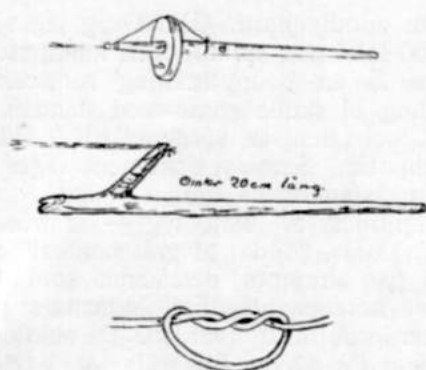
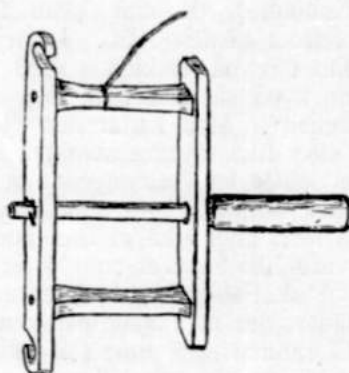

Fig. 1—4.

Teckningar av Levi Johansson.

Med slända och tvinnkrok.

Av Levi Johansson.

Vår vanliga spinnrock uppfanns i slutet av medeltiden alltså någon gång omkring år 1500. Dittills hade sländan varit det förnämsta spånadsredskapet ända sedan den uråldrigaste, säkert kända forntid. Sländan (Fig. 1) är ett mycket enkelt redskap, bestående av en spindel eller ten (a) av trä och trissan (b), som man helst velat ha av något tyngre ämne såsom horn eller sten, för att den skall ha roterat stadigare. Trätrissor torde dock ha varit vanligare, emedan de varit lättare att åstadkomma. I sin barndom såg förf. t. o. m. en slända med trissa av björkbark. Det var en lappgumma i Frostviken, som hade den. Vid spinning med slända har man spånadsämnet löst upplindat på ändan av en käpp, ungefär som då man spinner lin. Genom någon anordning hålles käppen stadigt upprättstående. Enklaste sättet är att sticka ned den i marken. Med vänstra handen matas spånadsmaterialet fram och drages ut till trådämne, som snos ihop av sländan, vilken bringas i rotation på det sättet, att man med den stramt utsträckta högra handen hastigt rullar spindelns längre del nerefter högra låret och så släpper den, så att sländan blir hängande i tråden. Mellan varje tvinningsmoment upplindar man den färdiga tråden på spindeln. Givetvis är detta ett mycket både tidsödande och mödosamt sätt att åstadkomma tråd. Icke desto mindre dröjde det i vårt land flera århundraden, innan sländan allmänt utbytts mot spinnrocken, och helt ur bruk har den aldrig kommit. I Frostviken förekommer det än i dag, att man tar fram den gamla "tenrocken", som sländan

här benämnes, då man skall tvinna något mindre parti. Detta såg jag själv i Björkvattnet hösten 1930. I början av 1800-talet var spinnrocken knappast mer än känd där på trakten. 1823 måste man å en bouppteckning rubricera en spinnrock på särskilt sätt, för att förväxling ej skulle göras med sländan eller "tenrocken". Man kallar den "Juhl Rock", och den är värderad till 2 Rdr. 24 skill. eller lika mycket som två och ett halft får. Samma dokument säger oss, att det måtte ha varit mycket besvärligt att åstadkomma garn och tyg. "1 st. kapprock nöt, blått" — d. v. s. en nött kapprock av blått tyg — är värderad till 15 Rdr. eller lika mycket som 1 ko och 3 får, "1 d:o af gråt vammal" anses vara värd lika mycket som 4 får och ett 1 par strumpor detsamma som 1 får eller "1 st. Fåhund". I slutet av 1860-talet noteras betydligt humanare priser på kläder, om man nämligen omskriver dem i samtida djurvärden. Då auktioneras en blå vadmalsrock bort för 15 Rdr. och kon för 52, en blå tröja för 6,05 och en ullskjorta för 5,20 eller ungefär ett fårvärde. Vi ta nog inte fel, om vi anse, att det i första rummet är den förbättrade spinningsteknikens förtjänst, att kläderna blivit jämförelsevis billiga. Visserligen sprungo kreaturspriserna vid det laget i höjden av den orsaken, att massor av djur svultit ihjäl långvåren 1867, men detta verkade givetvis fördyrande även på kläderna. Det blev ju så smått om ull under de närmaste åren. Härtill kom, att största delen av traktens tygproduktion året 1868 hamnade på främmande håll. För att bli delaktig av mjöl, som myndigheterna skickade upp till nödens lindrande, måste man nämligen spinna och väva åt länets nödhjälpskommitté av ull, som den tillhandahöll. Man vet säkert, att i runt tal 600 m. ovalkat "kronvadmal" på en enda gång avlevererats till länsman P. Holm i Ström f. v. b. till länskommittén. I alla de många hem, där man denna vinter kardade, spann och vävde för brinnande livet åt Kronan, måste naturligtvis förnyandet av de egna kläderna inställas, vilket måste ha haft till följd livlig efterfrågan på kläder och därmed högre priser. Icke desto mindre voro klädespersedlar, sammanställda med jämförbara naturavärden, nu vida billigare än 30 å 40 år tidigare, detta tack vare att "Juhl Rocken" under tiden slagit igenom och blivit allmän egendom, och ändock voro den tidens spinnrockar skäligen primitiva anordningar i jämförelse med dem vi nu äga. Hjulet var litet, klumpigt och tungt och snålldonet stort och klumpigt. Det gick mycket tungt, och man måste trampa kringt, om det skulle bli någon vidare fart på snällan.

Sländan är det äldsta kända verktyget för spinning men näppeligen det ursprungligaste. Det finns en ännu enklare anordning, nämligen den s. k. tvinnkroken. Fig. 2 visar den typ härav, som ända tills nyligen använts i våra trakter för framställning av tagelmetrevar. Härför erfordras tre stycken tvinnkrokar. På var och en av dessa spinner man en part av tre eller fyra tagelstrån, varefter de tre parterna tvinnas samman eller "läggas ihop". Då man skall börja spinningen av en part, väljer man ut tre eller fyra tagelstrån, som alla äro

olika långa, ju större skillnad desto bättre, lägger rotändarna jäms med varandra och slår där knut på det lilla knippet, men det duger ej i detta material med en vanlig enkel knut. Den glider upp av sig själv. Det måste vara en s. k. dubbel överhandsknop (Fig. 3), vilken knut även använts å tagelsnaror. På sätt som framgår av teckningen fästas nu taglen i kroken. Med vänstra handens tumme och pekfinger håller man om tagelknippet ett par dm. från kroken och med högra handen svänger man kroken runt och vrider den åt höger, allt under det att taglen hållas hårt spända. Sedan tvinningen är tillräcklig, lossas ändan ur hacket, lindas om krokens ten och knytes fast, med iakttagande av att den ej gives tillfälle att sno upp sig, varefter man fortsätter spinna på sätt ovan sagts. Strax innan man når slutet på ett tagelstrå, fäster man ett nytt genom att sticka in dess rotända mellan taglen i parten. Likaledes ser man till, att taglens slutändar ordentligt infästas i parten. I apparatens främre hack hålles parten uppfäst, medan man passar in ett nytt tagel. I mån spinningen fortskrider, lindas det färdigspunna upp kring tenen. Då de färdiga parterna skola läggas ihop, måste tre personer hjälpas åt. En av dessa manövrerar ena tvinnkroken med högra handen och reven med den vänstra samt övervakar, att tvinningen på alla tre parterna blir lika och lagom hård. Medhjälparna ha endast att sköta om var sin part: hålla den lagom spänd och spinna i takt med anföraren. Det är av vikt, att tvinningen inte blir för sträng. Har man lämpligt material och gör sig för kan man på detta sätt framställa de allra ypperligaste metrevar, helst för vinterfiske. Tagelreven är elastisk och smidig även i kyla samt därför mycket stark och den trasslar aldrig ihop sig. Dess framställande är en liten nöjsam, tacknämnelig gammal slöjdart, som inte borde få dö ut. För framställning av prydnadssnören och liknande av redan färdigt trådmaterial är tvinnkroken givetvis mycket användbar.

Med hjälp av större tvinnkrokar har man även i ganska sen tid spunnit grövre, verkligt garn av hästman, kosvanstagel, getragg och stry (blånor). Dylika garner användes under självhushållningens tid till en massa olika nödvändighetsartiklar såsom snören, tömmar och rep, nättelmar, laddsulor och silfilar m. m. Snören flätades ofta av dylikt, ensnott garn. I Frostviken kan man än i dag t. o. m. få se nät med flätade telmar av tagelgarn — egentligen av man eller "fakks", som man här säger. Dylika telmar tillverkades av en och annan ännu så sent som vid sekelskiftet. De använde dock icke tvinnkrok för garnets framställande utan s. k. vingelsnälla, varom mera nedan. Själva spinningen tillgår på följande sätt. Kortare och mjukare spånadsmaterial kardas, längre och strävare gredes och blandas direkt för hand. I båda fallen ordnas det till tunna sjok, som läggas ovanpå varandra på en stabbe eller stolsits, så att en del därav skjuter ut över kanten på ena sidan. Denna hög av spånadsmaterial belastas antingen med en stenhälla eller med en brädlapp och stenar, för att den ej skall glida av underlaget under arbetet. Kring krokens ten knytes en snörstump, för

att man skall kunna börja spinna. Sittande i framåtlutande ställning med vänstra armbågen stödd å motsvarande knä drar man med vänstra handens tumme och pekfinger fram en strimla av spånadsämnet och ansluter den till den i kroken fästa snörstumpen, vid vilken den snos fast, då högra handen sätter kroken i rotation. Den vänstra, styrande handen åligger under arbetet icke blott att mata fram godset utan den skall också ideligen hjälpa till med trådens kringvridning och tilljämning. Tekniken är dock i det stora hela mycket enkel, och genom att man i varje ögonblick behärskar spinningsrörelsen, så att man t. o. m. kan tvärt på fläcken slå back, blir det med detta verktyg möjligt att arbeta väl, bara genom att fara fram sakta och försiktigt. Icke så sländan. För att med den kunna åstadkomma fullgott resultat kräves en rent virtuosityg fingerfärdighet, möjlig att uppnå endast och allenast genom långvarig och trägen övning.

Uppfinningen av tvinnkroken bör ha varit en av de allra lättast gjorda. Svårigen kan man tänka sig något mindre komplicerat. Framställningen av själva verktyget är så ytterst lätt. Även med en flintkniv bör man kunna göra en bra tvinnkrok på några få minuter. Verktygets teknik är i sitt slag den enklast tänkbara men ändock säkert resultatgivande: Den är alldeles som enkom uttänkt för klåpare på det rena nybörjarstadiet. Allt detta tillsammans taget berättigar oss till att i tvinnkroken tro oss se mänsklighetens allra första verktyg för framställande av tråd — själva människohanden likvisst undantagen.

Vingelsnällan (Fig. 4.) är att betrakta som en avläggare av tvinnkroken. Tekniken för de båda verktygens användning är alldeles lika, och vingelsnällan har använts för precis samma arbeten som tvinnkroken av större typen, men den erbjuder på grund av sitt kraftigare verknings sätt och större garnrum betydligare möjligheter. Så t. ex. såg jag i Frostviken omkr. år 1900 en stump av ett gammalt notrep av björknäver, spunnet med vingelsnälla. Det var fyrslaget och omkring 30 mm. tjockt, alltså en ganska ordentlig tross. Sådana notrep, vilka i forna tider låra ha varit ganska vanliga, äro särdeles lämpliga för sitt ändamål. Trots sin anseliga tjocklek äro de lättare än notrep av annat material, och de äro bekväma att hala in, emedan de fylla handen så bra. På vattnet flyta de som kork, och näver är synnerligen motståndskraftigt mot röta. Nävret togs på försommaren från unga, slätstammiga björkar men icke i hela flak utan i långa, smala strimlor, vilka nystades av stammen uppifrån och nedåt varv efter varv. Flera sådana strimlor spunnos sedan samman till en part. En gång har jag försökt mig på att tillverka en stump näverrep. Den blev alldeles utmärkt och det gick inte alls så sakta heller, som man skulle ha trott.

De nu beskrivna verktygen, metoderna och produkterna ha använts ända fram till våra dagar. Huru långt tillbaka i tiden de förekommit, lär väl ingen kunna klarlägga, men det är inte alls otroligt, att stenåldermänniskorna spunno sina metrevar på precis samma sätt som jag och mina bröder, då vi voro småpojkar.

Ett knippe historier.

(Vid hembygdsmiddagen den 29 juni 1935.)

Svenske 1600-talsskalden Samuel Columbus skrev en gång en anekdot-samling, som han kallade "Mål-roo eller Roo-mål" d. v. s. bordsunderhållning eller underhållande småprat. Han anför där en del roande saker om några av sina samtida skaldebröder Stiernhielm och Lasse Lucidor.

Vi ha bänkat oss här i dag till hembygdsmåltid och nu ber jag att ett ögonblick få ta bordsgästernas uppmärksamhet i anspråk med att berätta några småhistorier såsom bordsunderhållning. Det blir inga anekdoter om samtida skaldar och litteratörer utan endast om några män och kvinnor från Strömsbygden. En och annan av dessa historier kan måhända i någon mån bidra till frågan om jämthumorn, varom en av norra Jämtlands mera kända män nyligen talat i radio (forstmäst. Sigvard Arbman).

Jag skall inte här förstöra målron med någon teoretisk uttolkning av humorn, erkannerligen allmogehumorn och dess väsen. Låt mig blott erinra om att i allmogehumorn satiren ofta blandar sig med det humoristiska. Humoristen — det är välviljan, godmodigheten, det förstående hjärtelaget. Satirikern avslöjar värdelösheten, svagheten, motsägelsen.

För tidens skull måste jag göra ett snävt urval ur det rika förrådet även med risk att icke få med en del godbitar. Åtskilliga av dem lämpar sig kanske icke ännu för offentligt framförande.

Alltså!

Det fanns här i trakten en gång en man, som hette "Löf-Hans" eller åtminstone kallades så. Han hade en gång hamnat på "maschnen" i Östersund och fick där i ett kringresande menageri syn på en apa. Full av förvåning står han där och begrundar den underliga varelsen och utbrister så till de kringståendes oförställda glädje: "Jaa, de ä måång slags folk!" — Det var samma "Löf-Hans", som en gång förklarade: "Je ha int vö skyllu meir än ein gång å då lånt je å betala i jann."

Att "de ä måång slags folk" tyckte nog också Jakob Ersson i Löfberga. Det råkade sig så, att landshövdingen frih. Ericson besökte Ström. Det passar kanske med den historien nu, då vi ha landshövdingebesök i dag. Landshövdingen skulle även träffa Alanäsborna, efter vad det sagts mig. I alla fall skjutsades han till Löfberga av förvaltaren Sundeman i Alanäs. För att hövdingen skulle få en riktig kunskap om de riksbekanta backarna på Löfbergavägen, lär körkarlen ingalunda ha mildrat färdens besvärligheter genom en sakta promenad-åkning, utan landshövdingen säges ha varit rätt så om- och uppskakad vid ankomsten till Löfberga, ja, han måste rent av få sig ett rum för att vila ett slag. Bäst som det är öppnas dörren försiktigt och Jakob Ersson kommer in. Höv-

dingen sätter ögonen i honom och frågar något barskt: "Va vill du gubbe?" — Full av förfäran slår Jakob ifrån sig med bägge händerna och stammar: "Käre hjärtanes, latt me gå ut, je geck in bäre för ro skull!"

På tal om landshövdingar ta vi den här historien också. Änkan Margit i Vedjeön fyllde 100 år den 27 juni 1913. Landshövding Widén råkade den dagen i sällskap med utrikesministern greve Ehrensvärd och en del andra pampar passera förbi på ångb. "Virgo" på väg från Frostviken. Någon kommer att nämna 100-åringen, och då säger landshövdingen: "Då ska vi hälsa på och gratulera." Och så fick båten lägga till och vänta ett slag. När man kommit in i gummans enkla stuga, presenterade sig landshövdingen något ceremoniöst och säger: "Det här är landshövdingen och det är utrikesministern." — Gumman tittar ett tag på främmandet och så utbrister hon: "Hjälpanes, de va storfrämnen de likväl!"

Såsom i viss mån en kontrast till denna historia kan jag erinra om ett tillfälle, då landshövding Widén just på väg till Ström för vidare färd till Frostviken blev illa misskänd. Han satt i en 2:a klass kupé ivrigt studerande ett kommittébetänkande, som givit anledning till resan. Han hade avlagt sin eljest så eleganta habit och var rustad för vildmarksliv. Ett par resande sutto i kupén bredvid. De hade åtskilligt bekymmer med att lista ut vad mannen i grannkupén, som studerade så ivrigt, kunde vara för något och de gjorde sig upprepade ärenden förbi hans dörr. Till sist säger den ene: "Kan du säga vad det där är för en?" och får till svar: "Ja, det ser ut att vara nån slags predikant." — Landshövdingen hörde både frågan och svaret och hade gement roligt.

Men nu få vi lämna landshövdingarna och gå vidare i texten till andra, som stå något eller några pinnhål lägre på rangskalan. Och då är det väl bäst att ta prästerskapet först.

På 1850-talet uppstod i Hammerdal en del religiösa rörelser i strid mot då ännu gällande konventikelplakatet (upphävt 1858). Dessa rörelser berörde även Ström något. Sin plikt likmätigt infann sig prosten Jonas Östlund i Hammerdal i Ström, som då hörde till Hammerdals pastorat, för att på ett i sockenstugan utlyst möte tala "läsarna" till rätta. Östlund, som förut varit skolman, rektor vid Frösö trivialskola, innan han övergick till ecklesiastikstaten, torde icke ha varit rätte mannen att ingripa i ett sådant fall. Vid sammanträdet håller han ett nog så lärt förmanings- och strafftal till de församlade och säger så till sist: "Och jag är ju en höglärd prost, så att jag förstår och kan leda i det rätta." Då reser sig en gubbe och frågar: "Varför står det skrivet: Jag prisar dig, Fader, att du hafver detta dolt för de visa och förnumstiga, och hafver uppenbarat det för de fåkunniga?" — Då teg prosten och efter en stunds tystnad frågar han: "Vad heter den där?" — "Jöns Larsson från Långåsen" svarar komminister Selberg. Och så var det slut med den räfsen.

Apropå Långåsen kunde vi kanske ta ett par husförhörshistorier. Husför-

höret var ju förr, som bekant, en stor och av mer än en med bävan motsedd händelse under året. Särskilt "gruvade man sig", om man var klen i innanläsningen och katekesen. Det var mer än en gubbe och gumma, som "råkade" glömma glasögonen hemma husförhörsdagen. Det berättas om en gumma, att hon med en suck över livets jäkt och oro en gång utbrustit: "Allti är'e någe. Åska om sommarn och husförhöre om vintern." — Nå, det var husförhör i Långåsen och det hölls av Johannes Kerfstedt, sedermera Fjellstedtska skolans i Uppsala vittkände rektor, som 1864-66 var v. komminister i Ström. Husförhören voro långa den tiden, mest hela dagen. Löfvenbergs-Brita hade varit ute och vädrat sig ett slag, och just när hon kommer in, ropar "Kerfstedten" upp henne att läsa innantill i Bibeln. Brita, som var "jussom lite snar av sej", räcker ut handen efter boken, som hon lagt på spiskransen och frågar ivrigt: "Ske je läsa inna, hell ske je läsa utta? De går hocke som hälst!"

Komminister Johan Huss höll en gång husförhör i Gärdnäs. Bland det närvarande husförhörsfolket var också en yngling, som var nära nog okunnig i konsten att läsa i bok. Hans far uppgav som orsak därtill, att en spik fastnat i pojkens hals och åstadkommit förödelse på röstorganen. På natten efter förhöret var byns ungdom ute och stojade och förde oljud. Prästen lade märke till att "analfabeten" var med i skaran och hade lika goda röstresurser som de övriga. På morgonen träffade han fadern och sade till honom: "Karl hade inte spik i halsen i natt."

"Isak-Anders" i Jonsgård var på husförhör och hade svårt att klara sig med förståndsfrågorna. Huss säger till honom: "Jag tror, jag får sätta ned dig bland läsbarne." Då infaller "Isak-Anders": "Je jätt fäll få stå främest då!"

Efter komm. Huss ("Gammel-Hussen" till skillnad från sonen Erik Huss) finnas många härmningar. Här ett par.

Ströms kyrka byggdes åren 1845-47. "Hussen" inspekterade en dag bygget och får se en av karlarna stå där utan att göra någon nytta. "Du är lat du, gubbe", säger han. Då svarar mannen: "Ja, men så ha je hatt trettan barn å." — "Jasså, jasså," säger Huss, "har gumman din sluppit undan hon då?"

Huss kunde inte tåla, att getterna fingo beta av de färska årsskotten på smågranarna i skogen. En dag, då han åter uttalar sig i saken, säger en gubbe till honom: "De går ittnå, dom väx liik bra ändå." — "Jasså, jasså", säger "Hussen", "låt någon hugga huvudet av dej, får du se, hur bra du mår."

Prosten O. N. Wagenius (död 1918) var "en äkta jamt" med ett mången gång mustigt språk och stor slagfärdighet. Här ett par ofarliga historier.

En yngling och en ungmö kommo för att taga ut lysningen. När allt var klart, frågar ynglingen: "Koste någe?" och får till svar: "Nää du, nu kostar det intet, men sedan kostar det."

En i orten icke okänd person, vars rätta namn dock här må förtigas, hade tidvis haft en något grumlig uppfattning om äganderättsbegreppet. Ett år hade

han huggit upp ett parti ved åt prosten på prästgårdsskogen och uppburit överenskommen ersättning. Fram på vårsidan rapporterar någon till prosten, att vedhuggaren syntes själv ha eldat upp veden. Prosten spänner ögonen i rapportören, harklar sig och säger: "Hö, hö, han behövde väl ved han också."

Prästdrängen känner sig en dag hungrig mellan målen och sticker in i köket för att söka få något till livs, då han visste, att ingen var inne för tillfället. Han överraskas av prosten, som frågar: "Vad gör du då?" Drängen, som just står och gräver i ett av skåpen, svarar med låtsad förfäran och icke så litet illful: "Hm, hm, je tror int de finns nån bibel ti heile prästgåla!" Han ansåg sig liksom litet mera "relischös" än prosten.

Prosten hade flera år "råkat" sätta ut läsarnens konfirmation till den tid, då vårföresfallet inträffade, något som den tiden, då vägar och kommunikationer voro andra än nu, beredde såväl barn som föräldrar besvärligheter. Vid ett husförhör frågar prosten en gubbe: "Nåå, kan du säga mej, huru ofta man skall gå till Nattvarden?" — Gubben finner tillfället lägligt att ge prosten en gliring och svarar: "Två gaang om åre; höst å vår i sämste oföran."

Men vi få inte glömma doktorerna, fastän det blir bara en liten bit.

Dalkarlen doktor Eriksson, hade undersökt korpral Strömlund och förklarat: "Det blir aldrig nån arbetskarl av dej mera." Men Strömlund blev bra och levde för övrigt ända till i april i år. Någon tid efter domen möter doktorn korpralen här på "Ströms-Flaten" och frågar: "Hur är det med dej nu då?" — "Tackar som frågar" säger Strömlund, "de ä bra de." — "Ja, ja," säger doktorn då, "jag får säga som Liss Olof Larsson (den bekante dalariksdagsmannen) sa i riksdan: Det är för märkvärdigt va pensionerna kan krya opp folk!" Det hade nyss i riksdagen debatterats om pension åt teaterdirektörer - och Strömlund hade fått avsked ur krigstjänsten med gratialistpension.

Innan vi nu gör slutspurten, skadar det inte med en fiskhistoria, ifall någon blivit hungrig under det långa talet.

I en gård i Risselås åt man en tid mycken mört. Nu anses ju inte mörten för prima "matfisch". På sina håll räknas den knappast till fisk. I min barndom hände det, om man frågade en fiskare, om han lyckats bra med fisket, att svaret blev: "Jaa, je ha fäll fått'n sju fischer å någer morta." Nå, den här mörten man åt i Risselås var fiskad i Malmsjön. Drängen i gården blev less på mörtätandet och satt bara och blängde på anrättningen. Då säger gubben i gården till honom en dag: "Je ske sääg deg de je atte de e ittnå ane fel på'n hann Malmsjö-morta än atte hu ä för go, så atte hu ä för skryp." (hon är för god, så att hon är för odryg).

Då kyrkan byggdes, blev klockaren Velam Nilsson upprörd över, att altaret placerades tätt intill korväggen, så att klockaren från sin bänk i koret måste gå över hela "höggolvet" framför altaret för att komma in i sakristian. "Är det meningen" frågar han, "att je ske spassera frammom je?" Byggmästaren svarar

honom och säger: "En klockare skall inte spassera, han skall gå."

Klockaren var en tid uppsyningsman vid kyrkbygget. En dag skulle karlarna efter tidens sed trakteras med en sup till mans. Klockarens inbjudan fick följande formulering: "Ätt som dä kom, så får dä, och ätt som dä får, så går dä." (Allt efter som ni kommer fram, så får ni, och allt efter som ni fått, så går ni er väg). Denna inbjudan hade till följd, att karlarna gingo runt bakom klockarens rygg - cirkulerade omkring honom - och fingo på så sätt ett par supar var.

Förr i tiden hade en och var sin bestämda plats i kyrkan efter s. k. bänkdelning, som uppgjordes på sockenstämman. När nya kyrkan blivit färdig, blev frågan om bänkdelning aktuell och saken behandlades vid en stämma. Det föll sig så, att en del av gubbarna hade ovanligt kraftiga näsor. Jöns Nilsson i Jonsgård föreslog bänkdelning efter rang. Då reser sig Mårten på Storön, talar och säger: "Ske-r-e vål fråga om nån rang, är'e fäll bäst te deil ätt nåså-rang, å då vål'e n Karl i Bregål å du å je, som ske sittje främest."

Och nu törs jag inte hålla på längre, varför jag slutar och säger: "tack för ordet." Kanske någon av mina åhörare tänker eller säger som en brudgum jag vigde för en del år sedan. Han vändades svårt under den för honom ovana situationen att uppsträckt i krage och manschetter vara föremål för bröllopsgästernas blickar och deltagande. Då jag sade Amen, torkade han svetten ur pannan och utbrast högt och ljudligt i en lättnadens suck: "Är'e slut nu?"

Gunnar Löfvenmark.

GAMLA STRÖMSHANDLINGAR.

14. Av Hans Bjur upprättad karta (Bild 3) med beskrivning av den 29 oktober 1770.

Avskrift.

GEOMETRISK CHARTA

öfwer Risselås byens åkrar och hemägor,
belägne i Ström Sockn och Hammerdals Tinglag, Väster Norrlands Höfdingedöme och Jemtlands Fögderie, affattade och fördelte uti October Månad år 1770 af

Hans Bjur

År 1771 den 13 Martii å Ting med Hammerdals
Tingslags Häradsrätt är denne delning för Rätten upp-
visad och gillad, betygar På Härads Rättens vägnar

Jonas von Engeström

År 1770 den 29 October och följande dagar, förrättades, till ödmjukaste

följe af aflätne Höga Remiss, wederbörlig Storskiftes delning öfwer Risselåsbyens åkrar i Ström Sockn och Hammerdals Tinglag, Wäster-Norrlands Höfdingedöme, samt Jemtlands Fögderi belägne, hwarwid, efter förut skjedd kungjörelse, sedan affattningén tilförene af underskrefwen Lantmätare behörigen blifwit förrättad, sig instälte Nämndemannen Mårten Andersson från Öhby och Dannemannen Skjul Jonsson från Wallens by i Ström socken, til biträde wid förrättningen. Jordägarne, Tildelning Bonden, Nämndemannen Anders Jönsson, Dragonehållarne Carl Olofsson och Olof Olofsson. Sedan anförde Höga Remiss, tillika med 1762 och 1766. årens Kungl. Storskiftes Förordningar för wederbörande blifwit upläste, hade jordägarne emot denne förrättning företagande och afslutande ej något at påminna. Sedermera sammanträdde Delningmännen tillika med åboerne, at Conferera med hwarandra om Delningsättet, och efter något öfwerläggande, sedan jordmon war pröfwat, som befans, at en del bestod af swartmylle jordart med swartskjäfwe landmon til bottn, och de öfriga delarne af åkrarne, bestodo af Röö- och hwit sandmylle jordart med samma bottn, samtyckte samtelige jordägarne, at förenämnde byens åkrar måtte uti Ett skifte läggas, undantagandes för dragonehållaren Olof Olofsson, som kommer at få sina åkrar lagde uti twänne skiften, och at hwardera jordägarne, skulle få sina åkrar, utför sina åbygnader, så mycket som beqvämligast ske kunde. Äfwenledes anförde merberörde jordägare, at alla de åkrar, som de nyligen hafwa upodlat, behålla de sjelwe, och ej komma at inbegripas under någon delning och jemförelse med Moderåkrarne, utan lämnes de andre jordägarne, som ej hafwa uparbetat något, frihet, at utaf tjenligit åker förland på utmarcken, och äfwenledes innom åkerhågnaden, upbryta swarande land däremot, som på Chartan och på marcken blefwo utstakade, likaledes med upodlingarne, nemlⁿ för Tildelning - Bonden Anders Jönsson, Swingjärdes åkeren, bestående af Röö - och hwit sandmylle jordart med samma bottn, innehåller Tjugutvå $\frac{3}{4}$ dels kappeland, Parladaåkeren, af sandmylle jordmon, två $\frac{7}{8}$ dels kappeland, utaf Flatåkeren dito jordart, som innehåller Ett $\frac{6}{16}$ dels kappeland, Båles brändåkeren, bestående af Röö - och hwit sandmylle jord, fjorton $\frac{5}{8}$ dels kappeland, och högåkeren bestående af sidsnämnde jordart, innehåller Try $\frac{3}{8}$ dels kappeland. De åboer som innehafwa Dragone Torp, nemlⁿ för Dragonehållarne Karl och Olof Olofssöner tilhopa, behålla de sjelfwe, och ej intages under någon delning med de andra ägorne, utan lämnes Tildelning - Bonden Anders Jönsson frihet, at utaf utmarcken, som nu ej äger något Dragone Torp, upbryta

et dylickt Torp. Samtelige byemännen begärde få en Renoverad Charta och Handlingar emot betalning

Risselås by d. 29 October 1770

Hans Bjur

Anders (bomärke) Jönsson. Carl (bomärke) Olofsson. Olof (bomärke) Olofsson. jordägare.

Mårten Andersson i Öhn Nämndeman. Sjul Jonsson i Wallens by. Danneman.

Åhr 1770. den 30. October och följande dagar, förrättades, til ödmjukaste följe af aflätne Höga Remiss, wederbörlig Storskiftes delning öfwer Risselås byens hemslåtter och åkerrenar inom åkerhägnaden, belägne i Ström Sockn och Hammerdals Tinglag, Wäster Norrlands Höfdingedöme, samt Jemtlands Fögderie hwarwid, efter förut skjedd kungörelse, sedan affattningen af underteknad Lantmätare, blifwit förrättad, sig instälte Nämndemannen Mårten Andersson från Öhby och Dannemannen Sjul Jonsson från Wallens by i Ström Sockn, til biträde wid Förrättningen. Jordägarne, Tildelning Bonden, Nämndemannen Anders Jönsson, Dragonehållarne Carl Olofsson och Olof Olofsson. Sedermera sammanträdde Delningmännen tillika med Jordägarne, at Conferera med hwarandra om Delningssättet, och efter något öfverläggande, sedan hemslåtterne til Lasstalet voro pröfvade, som befans, at Badstufvuänget, bestående af hästfoder til Ett vinter Lass, Parladuänget, tillika med åkerrenarne Flat - Berg - Sommar Fähus - Lill Häbberg - Svingjärdes - och Parladuåkrarne, bestående af hästfoder til två $\frac{1}{2}$ Lass, och hårdvallshöö til två $\frac{1}{2}$. Lass, Tranuback - och Bjänsåkeränget kalladt, bestående af hästfoder til try $\frac{1}{2}$. Winter Lass, och därjämte åkerrenarne inom Ny - Back - Stall - Häbberg - och Bjäns åkerrenarne, bestående af två $\frac{1}{2}$, vinter Lass hårdvallshöö, samtyckte samtelige jordägarne, at förbenämde byens hemslåtter och åkerrenar, måtte uti Ett skifte läggas, och at hvardera åboen skulle få sina hemängar för sina gårdar och åkerskiften, som på Chartan och på marcken blifwit dem tildelte. Dragonehållarne Carl- och Olof- Olofssöner, förenade sig på det sättet, at de skulle bärga sina hemslåtter - och åkerrenar tilhopa utan vidare delning sins emellan, efter den änges delning, som nu på marcken och Chartan äro utsatte, som belöper, i anseende til Lasstalet, i proportion efter deras skattetal. Risselås d. 30. October 1770.

Hans Bjur

Mårten Andersson i Öhn Nämndeman. Sjul (bomärke)

Jonsson i Wallens by. Danneman.

Anders (bomärke) Jönsson. Carl (bomärke) Olofsson. Olof (bomärke) Olofsson. Jordägare.

Fördelning över de Moderåkrar, Gårdstomter och Humblegårdar, som hvarje åbo i proportion efter skattetalet, komma at tildelas enligt Chartan, nemligen

Li ter	Nu mer	N:o 1: Tildelning Bonden Anders Jönsson innehafwer Try Tunnelands skattetal.	1. sta graden		3. die graden		Summa	
			Tunl	Kapl	Tunl	Kl	Tunl	Kl
A.	3.	Gårds Tomten innehåller Flatåkeren, bestående af sandmylle jord med samma botn.		7: ³ / ₈				
	4.	Bergåkeren, bestående af swartmylle jordart med swart skjärfwejord til botn.	1	19: ³ / ₄				
	5:	Humblegården dito jordart		¹ / ₄				
	6:	Nock En humblegård		1:				
	11:	Sommarfåhus åkeren bestående af Röö- och hwit sandmylle jordart, innehåller				⁷ / ₈		
	12.	Lillåkeren, dito jordart				1.		
		Utaf Häbbergåkeren, bestående af swart myllejord, med swart skjärfwejord til botn			Sa		1.	9: ¹ / ₄
			1.	12: ⁷ / ₈				
		S u m m a					4.	18: ¹ / ₂
		N:o 2. Dragonehållaren Carl Olofsson, äger två ³ / ₄ dels Tunnelands skattetal.						
B.	13:	Gårds Tomten, innehåller Nyåkeren, bestående af Röö- och hwit sandmyllejordart, innehåller				⁵ / ₈		
	14:	Backåkeren, dito jordart				12: ⁷ / ₈		
	9.	Stallåkeren, bestående af swartmyllejordart, med swart-skärfwe bottn, innehåller	1:	6: ¹ / ₄				
	9.a	Utaf Häbberg åkeren, dito jord		3:				
	8.	Bjänsåkeren, dito jordart.		24: ¹ / ₂			2.	5: ³ / ₄
	10:	Utaf Tranaback-åkeren, bestående af Röö- och hwit sandmylle jordart, med samma bottn, innehåller				22: ³ / ₈	1.	8: ³ / ₈
		S u m m a					3:	14: ¹ / ₈

Li ter	Nu mer	N:o 3. Dragonehållaren Olof Olofs- son, äger Trefjerdedels Tunnelands skattetal.	1 sta graden	3 die graden	Sum ma
C.		Gårds Tomten, innehåller.		1:	
C.	7:	Utaf Häbberg åkeren, bestående af swartmylle jordart, med swart skjärf- webottn, innehåller	11 ⁷ / ₈		
C.	8:	Utaf Bjänsåkeren, bestående af swartmylle jordart, med swartskjärf- we bottn	6.		17 ⁷ / ₈
C.	10	Utaf Tranabackåkeren, bestående af Röö- och hwitsandmylle jordart, med samma bottn, innehåller		12 ⁷ / ₈	
C.	15	Tjårudals åkeren, dito jord		4 ⁵ / ₈	18 ¹ / ₂
		S u m m a			1. 4 ³ / ₈
		Förteckning öfver de Nyåkrar, som Tildelning bonden Anders Jönsson förr Storskiftesdelningen hafver upodlat, och nu vid denne delning, ej komma at räknas ibland Moderåkrarne, enligt däröfver uprättade protocollet af den 29. October 1770.			
A.	1.	Svingjärdes åkeren, bestående af Röö- och hwitsandmylle jordart, med samma bottn innehåller		22 ³ / ₄	
A.	16:	Parladuåkeren, bestående af sand- mylle jordart		2 ⁷ / ₈	
A.	3:	Utaf flatåkeren, dito jord		1 ⁵ / ₁₆	
A.	17:	Båles, Brändåkeren, bestående af röö- och hwit sandmylle jordart		14 ⁵ / ₈	
A.	18.	Hög-åkeren dito jordart, innehåller		3 ¹ / ₈	1: 12 ⁷ / ₁₆
		S u m m a			1. 12 ⁷ / ₁₆

Li ter	Nu mer	Fördelning öfver de befintelige hem- slätter och åkerrener, hvilka äro be- lägne inom åkerhågnaden, som i aw- seende til höö-graderingen emellan åboerne i proportion efter skattetalet komma at tildelas, enligt protocollet af den 30. October 1770. N:o 1. Tildelning bonden Anders Jönsson äger try Tunnelands skattetal.	Areale innehållet		Hård valls hö	Par mer	Häst- foder	Par mer
			Tunl	Kapl	Vinter Lass	Vin ter Lass		
A.	29.	Åkerrenarne, som äro belägne in- nom, Flatåkeren, Sommar Fähusåkeren, Häberg- och Svingjärdesåkeren be- stående af	2.	2.	2 ¹ / ₂	⁵ / ₆		
A.	30.	Badstufvuåkeren bestående af häst- foder		25 ¹ / ₄			1	¹ / ₃
A.	31.	Parladuråkeren	2	2			2 ¹ / ₂	⁵ / ₆
S u m m a			4	29 ¹ / ₄	2 ¹ / ₂	⁵ / ₆	3 ¹ / ₂	1 ¹ / ₆
N:o 2 och 3. Dragonehållarne Carl och Olof Olofssöner, innehafva tilho- pa Try Tunnelands skattetal.								
B.o.C.	32.	Åkerenarne, som äro belägne inom Ny- Back- Stall- Häbberg- och Tjåru- dalsåkrarne, bestående af hårdvals höö	4:	3:	2 ¹ / ₂	⁵ / ₆		
B.o.C.	33.	Tranaback- och Bjänsåkeränget, be- stående af hästfoder	2	20			3 ¹ / ₂	1 ¹ / ₆
S u m m a			6	23	2 ¹ / ₂	⁵ / ₆	3 ¹ / ₂	1 ¹ / ₆
A.	28.	N:o 1. Tildelning Bonden Anders Jönssons Kalfgjårdet kalladt, beståen- de af stenbunden marck med skog bevåxt		10 ¹ / ₄				
A.	34.	Åkerförlandet, bestående af stenbun- den och skoglupen marck, med röö- och hvit sandmyllejordart, innehåller Åkerrenarne omkring Båles- Bränd- och Högåkrarne, bestående af hård- vallshö, innehåller	2.	9.				
S u m m a			3.	15 ⁵ / ₈	¹ / ₂	¹ / ₆		
			3.	2 ⁷ / ₈	¹ / ₂	¹ / ₆		

Li ter	Num mer		Areale innehället	Hård valls hö	Par mer	Häst-foder	Par-mer
B.C.	37.	Åkerförlandet, som är belägit emellan Bjäns- och Stallåkrarne, bestående af svartmylle jordart, med svartskjårfve til bottn, tilhörer Carl- och Olof Olofs-söner tilhopa, innehåller	24				
		Summa	24				
		Dragonehållarne Carl och Olof Olofs-söner, äga Ett Dragone-Torp tilhopa, som brukas af Dragonen Alman.	3 ^{die} graden	hård valls hö	Par mer		
D		Torpstufvu Tomten til nästföre-nämnde Dragone Torp, innehåller	$\frac{3}{4}$				
D	20.	Torpåkeren, tilhörer berörde Torp, bestående af hvit sandmylle jordart, innehåller	$4\frac{1}{4}$				
	21.	Lilla Torpåkeren, dito jordart, inne-håller	$\frac{7}{8}$				
		Summa	$5\frac{7}{8}$				
D	25	Åkerrenarne omkring näst förut besagde Torp, bestående af hårdvallshö, innehåller		3 ^{die} graden	hård valls hö	Par mer	
		Summa		$19\frac{5}{8}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{1}{4}$	
B.	35	Carl Olofssons Åkerförlandet, bestående af rö- och hvit sandmylle jordart, med stembunden och skogvuxen marck.		1	7		
B.C.	27.	Kalvgjærdet, som tilhörer Dragonehållarne Carl- och Olof Olofssöner tilhopa, bestående af stembunden marck, med skog beväxt, innehåller		1:	$10\frac{1}{2}$		
C.	36.	Olof Olofssons åker förland, bestående af stenacktig och skoglupen marck, med rö- och hvit sandmylle jord,		2.	30		
		Summa		5.	$15\frac{1}{2}$		

Li ter	Num mer		3 die graden	hård valls höö	Par mer
E.	22.	Dragonen Pehr Wallström, brukar Ett Dragone Torp, som Dragonehållaren Sjul Jonsson från Wal lens by är tilhörigt. Torpåkeren för sidstnämnde Torp, bestående af hvit sandmylle jordart	11 ¹ / ₄		
		S u m m a	11 ¹ / ₄		
E.	26.	Åkerrenarne omkring sidstnämnde Dragone Torp, bestående af hårdvallshöö, innehåller	13 ³ / ₄	1	¹ / ₃
		S u m m a	13 ³ / ₄	1.	¹ / ₃
		Till mera oryggelig efterlefnad, af hvad således här förrättat och gjordt är, varder detta Delnings Instrument, i anledning af 20. § uti 1725 års Lantmätare Instruction, samt hvad 1762. och 1766. årens Kungl. Storskiftes Förordningar förmåler, vid Ham merdals Wållofl. Härads-Rätts stadfästade i öd mjukhet öfverlämnat. Risselås by uti Ströms Sockn, den 30. October 1770 <i>Hans Bjur</i>			

Rätt avskrivet betygar

Uno Mårtén.

15. Av Hans Bjur upprättad karta (Bild 4) med beskrivning av den 20 juni 1769.
Avskrift.

Charta öfver Strands Byens

Åkrar och Hem-slåtter, belägne i Ströms Socken och Hammerdahls Tinglag, Wester Norrlands Höfdingedöme och Jemtlands Fögderi Affattade och fördelte uti Junii Månad År 1769. af

Hans Bjur

Renoverad vid Kongl. Lantmäteri Contoiret År 1786 af

Martin Sunding

År 1770 den 14de Martii å Laga Ting med Ham merdals Tinglag är denna Charta på sätt Protocollet som efter Byamännens förening härom under detta da-

to erhållit, stadfästad, betygar Utsupra
På Häradsrättens vägnar

Jonas von Engeström

År 1769 den 20 Junii och följande dagar förrättades til ödmjukaste följe af Högvälborne Herr Lands Höfdingen och Riddaren Pehr Abrah. Örnkölds under den 25 Junij 1768 aflätne Höga Remiss, vederbörlig Storskiftes delning öfver Strands Byens Åkrar i Ströms Sockn och Hammerdahls Tingslag, Wester Norrlands Höfdingedöme och Jemtlands Fögderi belägne. Hvarvid, efter förut skiedd kundgiörelse, sedan affattningen af underskrefven Landtmätare behörigen blifvit förrättad, sig inställte Nämndemannen Anders Nilsson från Byen Bygden kallad och Anders Jönsson från Risselås by uti Ströms Socken til biträde vid förrättningen. Jordägarne Dragonehållaren Pehr Svensson, tilldelningsbönderna Olof Olofsson Tallquist den äldre och Olof Olofsson den yngre. Sedan anförde Höga Remiss tillika med 1762 och 1766 årens Kongl. storskiftes Stadga och Förordningar för vederbörande blifvit upläste, hade jordägarne emot denna förrättnings företagande alt avslutande ej någodt at påminna. Sedermera sammanträdde Delningsmännen tillika med Jordägarne at conferera med hvarandra om Delningsättet och efter någodt öfverläggande sedan jordmon var provvat, som befans bestå af sandmylle jordart med samma botten, samtyckte samtelige jordägarne, at merberörde byens åkrar måtte uti ett skifte läggas, och at hvardera åboen får sina åkrar lagde hädanefter utför sina åbyggnader, så mycket som bequämligast skie kunde. Äfvenledes förenade sig samtelige åboerne, at Dragonehållaren Pehr Svensson får vid storskiftesdelningen behålla alla sina moderåkrar, och nya upodlingar samt hemslätter som han förr storskiftesdelningen til egendom innehaft; i anseende dertil at förenämnde Pehr Svensson förr delning hade alla sina åkrar och hemägor lagde i Storskifte och derjemte var en riktig gårdesgård såsom uti ett rätt Linia eller råskillnad ifrån de andra jordägarne. Likaledes förenade sig de andre åboerne nemligen Olof Olofsson Tallquist den äldre och Olof Olofsson den yngre, at de efter sitt åbelöpande skattetal blifva dem tildelte, utaf alla de åkrar som befinnes på marken och på Chartan äro affattade. De åboer, som nu innehafva Dragone och Trumpslagare Torpställen, och på hvars kostnad de äro bygde skola de för sina Hemman dem få behålla, men de åboer, som mindre har åkerförland, må af utmarken äga frihet at upbryta svarande Land deremot. Byemännen begärde få en Renoverad Charta och Handlingar emot betalning. Strands by den 20 junii 1769.

Hans Bjur.

Ander Nilsson uti Byen Bygden, Anders Jonsson i Risselås Nämndemän. Dragonehållaren Pehr Svensson, Olof Olofsson Tallquist den äldre och Olof Olofsson den yngre Jordägare.

Lit.	Num.	Förteckning öfver de Moderåkrar och hemslätter, som Dragonehållaren Pehr Svensson förr Storskiftesdelningen innehade och nu efter denna Storskiftesdelning får behålla enligt samtelige byemännens skriftelige ferening af den 20 Junii 1769. N:o 1 Dragonehållaren Pehr Svensson äger 2 ¹ / ₂ H:skatt	3. die graden		Hårdwals.	
A.		Gårdstomten innehåller		3 ¹ / ₁₆		
	1	Westeråkren bestående af sandmylle jordart med sama botten d:o	1	10 ⁵ / ₈		
	2.	Flatåkren af samma jordart d:o	2	7		
	3	Norderåkren d:o jordart d:o	1	2 ¹ / ₈		
	4	Lillåkren d:o d:o d:o	—	2		
	5	Humblegården d:o d:o		2		
		S u m m a	4:	26 ¹³ / ₁₆		
	6	Åkerrenarne omkring Wester-Flat och Norderåkrarne bestående af hårdvallshö	3:	25 ¹ / ₂	6:	2:
	7.	Kalfhage är af ringa värde innehåller Dragone Torp, som hörer Dragonehållaren Pehr Svensson till brukas nu af dels Dragon Göran Gerdström.		26 ³ / ₄	—	—
		S u m m a	4	19 ³ / ₄	6.	2.
B	—	Torpstufvan innehåller		1		
	8	Torpåkren äger Dragonen Göran Gerdström, af sandmylle jordart		2 ⁵ / ₈		
		S u m m a		3 ⁵ / ₈		
B.	9.	Torpsåkerhågnaden af hårdvallshö samt stenbunden mark	2:	5 ⁵ / ₈	1/4	1/12
		S u m m a	2:	5 ⁵ / ₈	1/4	1/12
		År 1769 den 21 Junii och följande dagar, förrätades tilödmjukaste följe af Högvälborne Herr Lands Höfdingens och Riddarens Pehr Abraham Örnkölds under den 25 Junii 1768 aflätne Höga Remiss, vederbörlig storskiftesdelning öfver Strands byens hemslätter och hemägor i Ströms Socken och Ham-				

Lit.	Num.	merdahls Tinglag Wester Norrlands Höfdingedöme samt Jemtlands Fögderi belägne; hwarwid efter förut skiedd kundgiörelse. Sedan affattningen af undertecknad Landtmätare behörigen blifwit för-rättad sig instälte Nämndemännen Anders Nilsson uti Byen Bygden kallad och Anders Jönsson ifrån Risselås by i Ströms Sockn til biträde wid för-rättningen. Jordägarne nemligen Olof Olofsson Tallquist den äldre och Olof Olofsson den yngre. Sedermera sammanträdde Delningsmännen tillika med jordägarne at conferera med hwarandra om Delningssättet och efter något öfwerläggande, se-dan hemslåttarne och åkerrenarne woro pröfwade, i anseende til Lasstalet bestående af hårdwallshö, samtyckte jordägarne, at för hwardera åboen skulle tildelas hemslätterne och åkerrenarne i proportion efter skattetalet; på det sättet at slättdelningen ingalunda skier efter areala innehållet utan efter högraderingen, och derjemte, undfå sina Åkerrenar och Hemslätter för sina Åkrar och Åbyggnader. Strandsby i Ströms Sockn den 21 Junii 1769.	3 ^{die} graden	Hårdw.
		<p style="text-align: center;"><i>Hans Bjur</i></p> <p><i>Anders Nilsson (bom.) i Byn Bygden, Anders (bom.) Jönsson uti Risselåsby Nämndemän. Olof Olofsson Tallquist den äldre (bom.) och Olof Olofsson den yngre jord-ägare.</i></p> <p>Fördelning öfver de Moderåkrar, som i proportion efter skattetalet komma at tildelas emellan Åboerne enligt Chartan</p> <p>N:o 2 Tilldelnings Bonden Olof Olofsson Tallquist den äldre äger 1½ Tunlands skattetal.</p>		
C	10	Storåkrén, bestående af sandmylle jordart med samma botten	2:	½
C	11	Smedieåkrén, bestående af samma jordart		22½
C	12	Utaf Krokåkrén d:o jordmon		19¾
		S u m m a	3:	10¾
		N:o 3 Tilldelningsbonden Olof Olofsson den yngre innehafwer 1½ Tunlands skattetal.		
D	13	Lillåkrén bestående af sandmylle jordmon med samma botten		11¾
D	14	Långåkrén af samma jordmon	2	31
		S u m m a	3	10¾

Lit.	Num.		3 ^{die} graden		Hårdw.	
C.	—	Tilldelnings Bonden Olof Olofsson Tallquist				
		Gårdstomt		4		
		Dess Humblegård		1		
		S u m m a		5		
D		Tilldelnings Bonden Olof Olofsson den yngres				
		Gårdstomt		6		
	16	Fähusåkren bestående af sandmylle jordart med samma botten		2		
	17	Dess Humblegård		1/2		
		S u m m a		8 1/2		
		Fördelning öfver de Hemslätter och Åkerrenar, som i proportion efter skättetalet komma at tilldelas emellan Åboerne i anseende til Lasstalet.				
		N:o 2 Tilldelnings Bonden Olof Olofsson Tallquist Hemslätter och Åkerrenar			Lass	Parm
C	18	Åkerrenarne omkring Storåkern bestående af hårdvallshö		22	1 1/2	1/2
	19	Ängsdalen som är belägen emellan Stor- och Krokåkrarne d:o		11 1/2	1:-	1/3
	20	Åkerrenen som är belägen emot sjön och stöter intill krokåkren d:o		3	1/16	1/48
	21	Ängslägden kallad bestående af Hårdvallshö	1:	13 1/8	1 1/4	5/12
		S u m m a	2	17 5/8	3 13/16	1 13/48
		N:o 3 Tilldelnings Bonden Olofsson den yngres Hemslätter och Åkerrenar.				
D	22	Åkerrenarne omkring Långåkren bestående af hårdvallshö	1	15 1/2	1 15/16	31/48
	23	Åkerrenarne omkring Lillåkren d:o		10 1/2	3/8	1/8
	24	Ängslägden omkring gården d:o		26 1/2	1 1/4	5/12
	25	Utaf Ängslägden d:o		11 1/4	1/4	1/12
		S u m m a	2	31 3/4	3 13/16	1 13/48

Lit.	Num.	Trumpslagare Torpet är Tilldelning Bönderne Olof Olofsson Tallqvist den äldre och Olof Olofsson den yngre tillhopa tillhörigt, innehafves nu af Trumpslagaren Johan Fjellman	Areale innehållt		Hårdv.		
E		Torpstufwan innehåller		$1\frac{3}{8}$			
	26	Torpåkren brukar Trumpslagaren Johan Fjellman bestående af sandmylle jordart innehåller		$2\frac{7}{8}$			
	27	En liten Torpåker bestående af sandmylle jordmon med samma botten		$\frac{1}{9}$			
	Summa				$4\frac{1}{2}$		
	28	Torpåkerhågnaden bestående af hårdvallshö innehåller		$28\frac{1}{2}$	1	$\frac{1}{3}$	
	29	En skogsbacke, som med skog är beväxt innehåller		15			
Summa			1	$11\frac{1}{2}$	1	$\frac{1}{3}$	
<p>Til mera oryggelig efterlefnad af hvad således här förrättad och giordt är warder detta Delnings Instrument i anledning af 20 § uti 1725 års Landtmätare Instruktion samt hvad 1762 och 1766 årens Kungl. Storskiftes Förordningar förmäler, vid Hammerdahls Lofl. Härads Rätts Stadfästande i ödmjukhet öfverlemnad.</p> <p>Strandsby i Ströms Sockn d. 22 Junii 1769</p> <p style="text-align: center;"><i>Hans Bjur</i></p> <p style="text-align: center;">Enligheten med originalet betygas af Stockholm och Kongl. Lantmäteri Contoiret d. 5 maj 1786</p> <p style="text-align: center;">(Namnet oläsligt) Öfver Directeur</p>							

Rätt avskrivet betygar

Alfred Mattesson.

Medlemsförteckning 1934.

(Adress: Strömsund, där ej annat angives.)

Amcoff, E. Jonas, handlande
 Berghult, Nils, handelsföreståndare
 Bergström, A., f. d. förvaltare
 Bergström, Ellen, fru
 Blomqvist, Fabian, apotekare
 Callersten, Helge, telegrafkommissarie
 Carlsson, Oscar, disponent
 Carlsson, Signe, fru
 Carlsson, Torsten, handelsföreståndare
 Eijde, A., tummare
 Eliasson, Algot, skräddarmästare
 Ericsson, Anders, frisör
 Eriksson, Alma, fru
 Eriksson, Elvira, lärarinna, Vågdaalen
 Eriksson, Erik, nämndeman, Gärde
 Eriksson, L. E., källarmästare
 Ersson, Anders hemmansägare, Bonäset
 Ersson, Eric E., handlande
 Ersson, Sven Olof, hemmansägare, Bonäset
 Espmark, E. A., tandläkare
 Espmark, Margit, fru, Stockholm
 Espmark, Märta, lärarinna, Lillholmsjön
 Everitt, R., ingenjör, Stockholm
 Fjällgren, Sixten, tryckeriägare
 Forsberg, F., konditor
 Frykberg, Ebbe, gymnastikdirektör
 Gabrielsson, Jonas, hemmansäg., Tullingsås
 Gärdin, Esbj., bankkassör
 Göhle, Astrid, kassörska
 Hallberg, Y., landsfiskal
 Holm, Per, lantbrukare, Jonsgård
 Hoppe, Alvar, postmästare
 Häggbom, Arne, postassistent, Örnköldsvik
 Jacobsson, Per, länsskolvaktare, Näsvisen
 Jonsson, Algot, fjärdingsman
 Jonsson, H. E., skräddarmästare
 Johansson, Elias V., ingenjör
 Johansson, Per, folkskollärare
 Johansson, Zulamith, fru
 Jonasson, Jonas, t. f. kommunalkamrer
 Jönsson, Brita, fröken, Gärdnäsbyn
 Jönsson, Brita, fru, lärarinna, Svaningen
 Jönsson, Mattias, hemmansägare, Tåxan
 Jönsson, Mattias, „ Äspnäs
 Jönsson, Sven, „ Risselås
 Klintman, Gusten, bankkassörska
 Krenzisky, J., provinsialläkare
 Larsson, Ebba, fil. mag.
 Larsson, Jöns, hemmansägare, Långåsen
 Larsson, Karl, handlande
 Larsson, Sixten, kommunalkamrer, Falun
 Levander, Anna, fru, fil. mag.
 Levander, Helmer, läroverksadjunkt
 Lindberg, Carl, fil. lic., Östersund
 Lindén, Karl, stationsinspektör, Ulriksfors
 Lundholm, E. Gustaf, järnhandlande
 Lundholm, Ruth, fru
 Lundström, Ebba, lärarinna
 Lundström, Signe, lärarinna, Ulriksfors
 Löfvenmark, Annie, fru
 Löfvenmark, Gunnar, kyrkoherde
 Mattesson, Alfred, rektor
 Mattesson, Hanna, fru
 Mattesson, Oscar, kontorist
 Modigh, Ragnvald, bokhållare, Näsvisen
 Molander, Georg, vandringsrättare, Grelsgård
 Månsson, Jonas, handlande
 Mårtén, Hans, handlande
 Mårtén, Uno, handlande
 Mårtensson, Carin, fru
 Mårtensson, Henning, hemmansägare
 Nilsson, Betty, lärarinna, Näsvisen
 Nilsson, Greta, fru
 Nilsson, Simon, handlande
 Nordlund, N. E., nämndeman, Öhn
 Nordfors, D. Fr., folkskollärare
 Nordwall, Helmer, bankkamrer
 Nyström, J. F., plåtslagarmästare
 Ohlsson, P. W., handlande
 Olofsson, Anna, fru
 Olofsson, B. O., hemmansägare, Breckälän
 Olofsson, Erik, nämndeman, Tullingsås
 Olofsson, O., bankdirektör
 Olofsson, O., landstingsman, Jonsgård
 Olofsson, Signe, bankkassörska
 Olofsson, Sigrid, fru, Tullingsås
 Olofström, Per, hemmansägare, Breckälän
 Olsson, Märta, fru, lärarinna
 Persson, Anna, folkskollärarinna
 Persson, Erik, hemmansägare, Tullingsås
 Persson, Walfrid, skolvaktmästare
 Ring, Karin, bokhandlare
 Ring, Ulrik, bokhandlare
 Ronne, Anders, folkskollärare

Ronne, Jenny, fru, barnmorska
 Roos, Waldemar, prokurist
 Rosenberg, Anders, hemmansägare
 Scherman, J. R., direktör
 Siede, H., bankkamrer
 Sjölund, N. E., folkskollärare, Ulriksfors
 Stenberg, J. F., folkskollärare
 Ström, Per, f. d. kronojägare
 Ström, Rebecka, vävlärlarinna
 Strömgren, Anna, rikstelefonist
 Sundell, Kristoffer, ångbåtsbefälhavare
 Sunding, S., guldsmed
 Svensson, Elise, fröken
 Sällvin, Gunnar, komminister
 Thorwaldsén, Thure, handlande
 Tuveland, P. W. överlärare
 Wallin, Karin, fröken
 Wallin, Mia, fröken

Wallin, Sven, montör
 Wik, Engelbrekt, hemmansägare
 Wikström, Heimer, distriktslantm., Östersund
 Willman, P. C., kronojägare
 Åström, Amaldor, sjökaptän

Styreelse 1934 - 1937.

Jönsson, Brita, fröken, Gärdnäsbyn
 Jönsson, Mattias, hemmansägare, Täxan
 Löfvenmark, Gunnar, kyrkoherde v. ordf.
 Mattesson, Alfred, rektor, ordf. o. kassaförv.
 Mårtén, Uno, handl., sekreterare
 Mårtensson, Carin, fru
 Nilsson, Betty, lärarinna, Näsviden
 Olofsson, Erik, nämndeman, Tullingsås
 (avled den 4 okt. 1935)
 Olofsson, O., bankdirektör
 Ström, Rebecka, vävlärlarinna

Ströms hembygdsförenings ekonomiska ställning den 31 dec. 1934.

Tillgångar den 1/1 1934.

Ströms hembygdsförenings arkivkassa:
 Insatt å kapitalräkning Kr. 5000:—
 Upplupen ränta " 68:20 5068:20
 Sparkasseräkning " 1249:86
 Upplupen ränta " 26:86 1276:72
 Lägenh. Gärde 3²⁴ " 2000:—
 Diverse inventarier " 1:—
 Kontant i kassan " 438:08
 Kronor 8784:—

Inkomster:

Kontant i kassan Kr. 438:08
 Bidrag av arkivkassan " 253:20
 Uttag å sparkasseräkning " 675:—
 119 medlemsavgifter " 238:—
 Försålda årspublikationer m. m. " 28:—
 Kronor 1632:28

Utgifter:

Omkostn. för årspubl. 1933 o. 1934 Kr. 608:20
 " å hembygdstomten ... " 512:33
 Tidskrifter, böcker o. inbindning " 143:65
 Utgrävningsarbete m. m. " 87:30
 Övriga utgifter " 96:60
 Kontant i kassan " 184:20
 Kronor 1632:28

Tillgångar den 31/12 1934.

Ströms hembygdsförenings arkivkassa:
 1929 års statsobl. Kr. 4000:—
 Insatt å sparkasseräkn. " 650:71
 Upplupen ränta... .. " 8:77 4659:48
 Insatt å sparkasseräkn. " 601:72
 Upplupen ränta " 21:40 623:12
 Lägenh. Gärde 3²⁴ " 2500:—
 Diverse inventarier " 1:—
 Kontant i kassan " 184:20
 Kronor 7967:80

Strömsund i januari 1935

Alfred Mattesson
 ordf. o. kassaförealtare.

Föreningsmeddelande.

Den 29 juni - 7 juli 1935 anordnade hembygdsföreningen kulturmässa i Strömsund. Denna omfattade utställningar, anordnade av Heimbygda, Jämtlands läns museum och Statens historiska museum genom länsantikvarien Eric Festin, av Jämtlands läns konstförening genom bankdirektören C. Lignell samt av Jämtslöjd genom fröknarna Karin Nilsson och Alma Gerdeman. Dessutom voro särskilda utställningsavdelningar ordnade av Ströms Vattudals turistförening och I. F. K. i Strömsund. Till idrottsutställningen hade skidlöparen Lars Th. Jons-son ställt sin stora samling av priser till förfogande. Samtliga dessa utställningar voro inrymda i Ströms samrealskola. I Strömsunds folkskola utställdes hantverk och slöjd från Ström. Icke mindre än 17 byar inom Ströms församling voro representerade. Flera av dessa byar hade före kulturmässan anordnat särskilda utställningar i sina respektive byar. Vid dessa utvaldes sedan utställningsföremål för kulturmässan. En i alla avseenden lyckad anordning, som tillkom på initiativ av fröken Karin Nilsson och länsantikvarien.

Hembygdsföreningen samarbetade med hantverks-, nykterhets-, idrotts- och ungdomsorganisationerna inom Ström. Idrottsföreningen anordnade tävlingar i allmän idrott och de andra organisationerna föredrag, som belyste deras olika arbetsområden. Trots i stort sett ogynnsam väderlek, det var ovanligt kallt och regnigt för årstiden, uppgick föreningens nettobehållning till kronor 1562:31.

Det är för mig en kär plikt att å föreningens och hela Ströms församlings vägnar uttala ett varmt tack till landshövdingeparet Munck af Rosenschöld, som vid öppningshögtidigheterna i Ströms kyrka den 29 juni genom sin medverkan gävo dessa högtidligheter den festivitas och värdiga prägel, som utgjorde en så utmärkt upptakt till hela kulturmässan. Till de ovan nämnda anordnarna av utställningarna samt till alla medverkande Strömsbor, ingen nämnd och ingen glömd, samma varma tack! Vi tacka också riksantikvarien S. Curman för beredvillig hjälp genom att ställa ett lämpligt urval av Statens historiska museums bildmaterial till vårt förfogande.

Jämtlands läns sparbank har i år beviljat ett anslag å kr. 500:- till föreningens verksamhet. Många Strömsbor ha i samband med kulturmässan skänkt många gamla värdefulla kulturföremål till föreningens samlingar. Till samtliga givare frambäres härmed våra tacksägelser.

Strömsund i december 1935

Å Ströms hembygdsförenings vägnar:

Alfred Mattesson

ordförande

Bild 3.

Karta över byarna Riseås och Vallens socken i Ströms socken vid storskifte år 1770. Beskrivning till kartan återfinnes på sidan 21.

Foto. Aug. Lundholm, Strömsund.

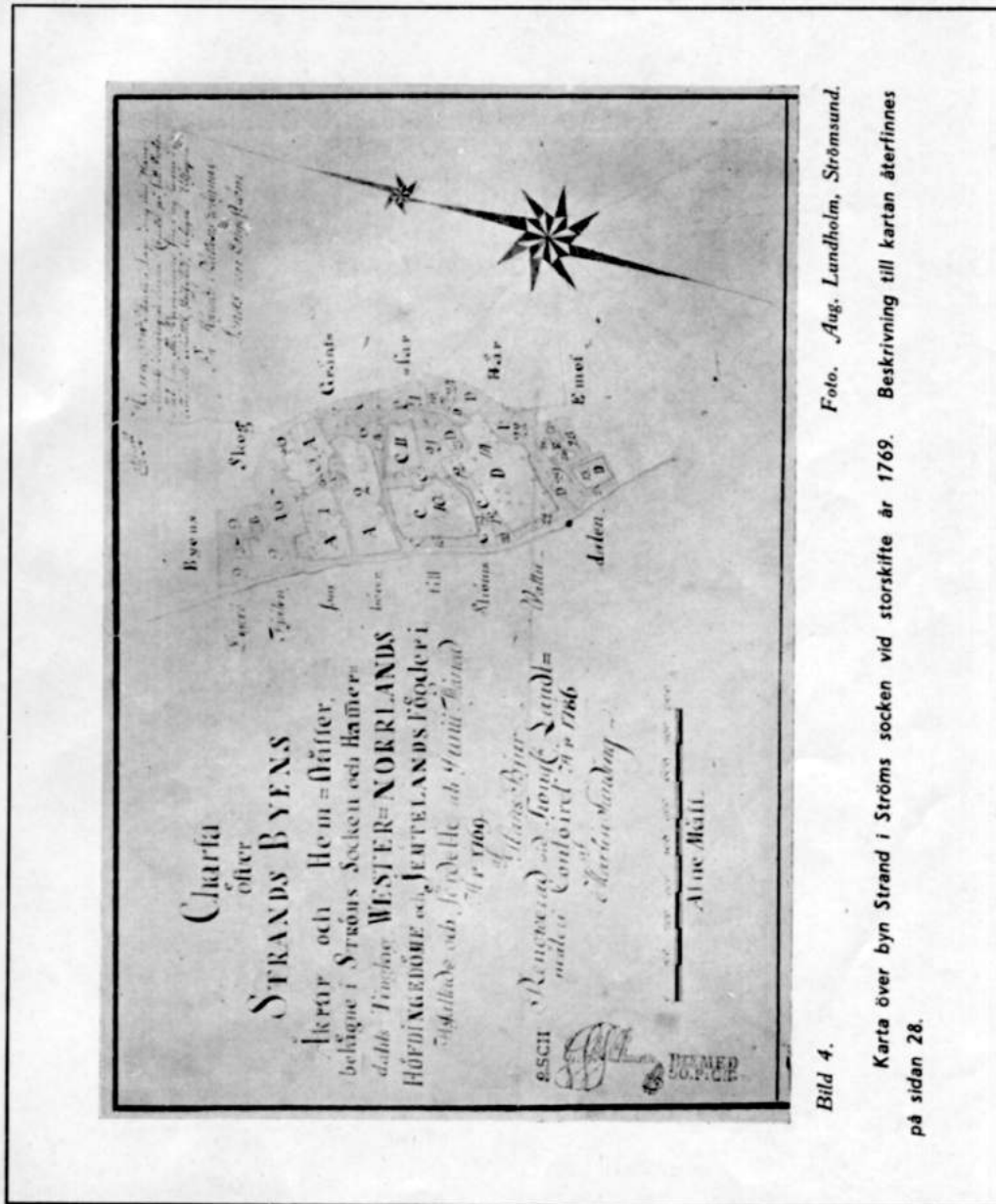

Bild 4.

Karta över byn Strand i Ströms socken vid storskifte år 1769. Beskrivning till kartan återfinnes på sidan 28.

Foto. Aug. Lundholm, Strömsund.